POŠTARINA PLAĆENA U GOTOVU

CIENA 40 KUNA . BROJ 9-1

USTAŠA

VIESTNIK HRVATSKOG USTAŠKOG OSLOBODILAČKOG POKRETA

VIESTNIK HRV. UST. OSLOBOD. POKRETA

USTAŠA

GOD. XV. — BROJ 9-10
ZAGREB, 4.-11. III. 1945.

TEMELJI PRAVDE

at.: Ravnoteža ljudskoga družtva poremećena je Kainovim zločinom. Od tada, naprežu se mudraci zakonodavci i upravnici — zadovoljštinom, kaznom, pa često i novim zločinima povratiti mir ljudima. A upravo ta nadpravednost često baš onemogućuje, da se željeno ravnovjesje kako tako uzdrži, a bujica opačina smanji i svede u tiesno korito.

Svjedoci smo jednog takvog uzaludnog ili himbenog pokušaja polaganja kamena temeljca budućoj poslieratnoj pravednosti. Koliko do nas iz dalekih neprijateljskih zemalja dopiru glasi — a zao glas ide i suviše daleko — osnovani su kojekuda čitavi uredi, izbori, odbori sastavljeni od mizerija, koje ne znaju uobće što su to puške: sa svrhom da nama borcima i braničima Europe sude jednoga dana, ako podlegnemo svestranim nasrtajima plaćenih ili zaludjenih gomila.

Neizmjerna je razlika izmedju boraca i trgovaca. Na jednoj strani čast i otvorena borba, na drugoj smutnje i plaćeničtvo. U takmičenju idealizma i komercije Sviet će valjda jednom ipak priznati prednost Idealizmu pred sudačkim stolom.

Strieljanja, koja se vrše u Francuzkoj, Grčkoj, Bugarskoj ijoš prije toga u Rusiji ,Rumunskoj, pa u Srbiji u nebo vapiju nad farizejstvom porote.

Naprotiv u Hrvatskoj gdje postoje redoviti državni sudovi čija moć se izdiže daleko nad političko ili nacionalno osvećvanje, uza svu pravednost još se podieljuju i amnestije nad zavedenima i prašta se onima, koji su državu u njenim najtežim časovima izdavali...

Neka se pitaju nevjerni kakvo bi se sudjenje i krojenje pravde sprovodilo da iz šume nahrupe bande, koje su kroz četiri godine podpuno razmrvile svoju savjest! žrtve lakomislenih i još više nevinih u Dalmaciji neka opominju kao krvavo razkršće staleže slobodne Hrvatske gdje su putevi odahnuća i nade, a gdje grob iz koga nema povratka.

Pravda je samo jedna. Nju naslućuju svi oni čija savjest još živi. Neuništivi glas Božanstva prestaje govoriti jedino u dušama, koje su zatrpane zločinstvima i nevinom krvlju.

Vječnost je našla takvima ime: prokletnici.

Pravda je temelj družtva i svakog poredka uobće. Zlo na svietu posljedica je nepravde i obrnuto.

Rat jedno od zaista najvećih zala na svietu takodjer je, kako dokazuje i ovaj rat, jedino i sam posljedica nepravde. Nepravednog ,i samovoljnog, jednostranog uredjenja svieta.

Zato je čudno i nerazumljivo da oni koji su u prošlom ratu učinili pogrieške, koje su izazvale ovaj današnji, već danas govoreći o budućem miru nisu pokazali da su išta naučili od posljednjih tridesetak godina.

Danas je napokon i cielom svietu da se taj njihov budući mir temelji prije svega na zlu, nepravdi. Jasno je to dapače i njima i upravo se za to trude, da ih se skupi što više koji će pjevati istu pjesmu kao i oni ne bi li tako "obmanuli prostotu" i sami sebe uvjerili, a potom i cieli sviet, da je crno bielo.

MI I TROJICA

Nakon osamdnevnog zasjedanja samozvane »Velike trojice«, koja je održana na poluotoku Krimu, objavljeno je izvješće, koje bi trebalo nositi zvučni naslov »Krimska deklaracija«. — Po nazivu samog izvješća, čovjek bi se nadao, da su u toj deklaraciji nanizana prava naroda na slobodu i nezavisan život. Vjerovalo bi se, da su udareni temelji novome miru, koji će počivati na pravdi i medjunarodnoj uzajamnosti. Medjutim, ono što sadrži ova deklaracija, sve je protivno, samo ne ono, što bi svi narodi cieloga svieta od srdca pozdravili.

Deklaracija u prvom redu sadrži grožnje i prietnje uperene protiv Njemačke, koje bi trebale zadesiti njemački narod za slučaj njihove pobjede. Sve vrvi od prietnja o podieli zauzetih područja, o uništenju njemačkog veleobrta, o naplati troskova i nadoknadi štete. Krimska deklaracija nije ništa drugo, nego pogoršani navještaj propalog versaljskog ugovora. Šta više, moglo bi se reći, versaljski ugovor odnosi se prema »Krimskoj konklaraciji« kao dobro djelo prema zločinu.

Ukopavši s mjerama straha čvrste temelje svome svevladju »velika trojica« donieli su i zaključke o oblikovanju novog medjunarodnog organizma, koji bi trebao sačuvati njihovu pobjedu. Zaključeno je, da će se opunomoćeni predstavnici triju saveznika sastati 25. travnja ove godine u San Franciscu sa zadatkom, da razpravljaju potankosti o toj novoj organizaciji. Na temelju ovoga, što je odlučeno o sudbini njemačkog naroda, može se jasno zaključivati, kako će izgledati ta nova medjunarodna organizacija. Pitamo se: ne će li i ta nova tvorevina biti samo sredstvo za proganjanje njemačkog naroda i njegovih saveznika, onako, kao što je nekadasnja Liga naroda bila stražar za sprovodjenje versaljskog ugovora.

Bilo je razgovora i o Poljskoj. Zla naslućivanja o sudbini poljskog naroda ovaj puta u cielosti su se obistinila. Poljska gubi veliki dio vlastitog iztočnog područja, budući da t. zv. Kurzonova linija postaje granicom izmedju Sovjetske Rusije i nove Poljske. Kao naknadu za to izgubljeno vlastito područje, Poljacima se obećala nadoknada na sjevernoj i zapadnoj strani. Drugim riečima, za izgubljeno vlastito područje obećava im se nadoknada u tudjem stanovništvu i na tudjem zemljištu. U ime Atlantske povelje kao i u ime poštivanja tih nekih demokratskih načela izvršeno je komadanje Poljske. Poljska gubi svoje, da bi dobila ono, što je tudje i što njoj ne pripada. Odlučeno je nadalje da će nekadašnji lublinski odbor, sada smješten u Varšavi, malo nabujati. U njegov sastav trebali bi ući i pripadnici drugih stranaka, a ne samo agenti Sovjetske Rusije. Naivni gradjanski političari vjeruju, da će moći iz tog odbora stvoriti vladu poljskog naroda, zaboravljaju u medjuvremenu, da će svi završiti onako, kao što je to svojevremeno završila vlada Kerenskoga u Rusiji. Ljudi, kao da zaboravljaju na boljševičku igru, jer poznato je, da kada komunisti popuštaju, tada popuštaju samo zato, e da bi što više uzeli. Njihova taktika samo je taktika predaha. Oni će pritisnuti s pojačanim komunističkim snagama, kada im se za to bude pružila prva zgodna prilika.

Medju ostalim, govorilo se je i o bivšoj Jugoslaviji. Saveznički »trolist« donio je, po uzoru na bivši poljski lublinski odbor, sličnu odluku i za antifašističko vieće narodnog oslobodjenja Jugoslavije. Odredjeno je, da se i taj komunistički odbor mora prosiriti s članovima posljednje jugoslavenske skupštine. Radi se ovdje o skupštini, koja je oblikovana nakon izbora 1938. godine. Nadalje je rečeno, da svekolika zakonodavna djelatnost, koju će vršiti ova skupština, mora se naknadno odobriti po ustavotvornoj skupštini.

Kako »velika trojica« ne puštaju pravo malog hrvatskog naroda na slobodu i državnu nezavisnost, nego po svojim demokratskim načelima trpaju nas, protiv naše volje, u okvir pokojne Jugoslavije, to moramo shvatiti, da kad je rieč o Jugoslaviji, da je tada i rieč o našoj koži.

U ime ljudske i božje pravice, u ime prava hrvatskog naroda na svoju vlastitu državu, u ime demokratskih prava, mi Hrvati prosvjedujemo protiv zaključaka, koji su doneśeni na toj »krimskoj konferenciji«. — Hrvatski narod ne može nipošto usvojiti činjenicu, da o njegovoj sudbini odlučuje nekakova skupština, koja bi bila sastavljena po propisima bivše Jugoslavije. Razlozi za to su sliedeći:

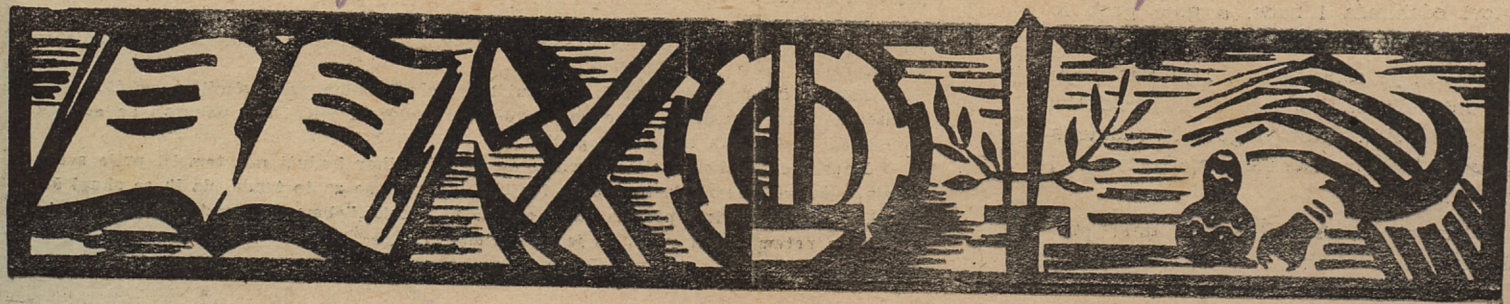
Izbori, koji su vršeni 1938. godine, vršeni su na temelju jednog tiranskog i narodu nametnutog ustava iz 1929. godine. Nadalje izbori po načinu kako su bili provedeni, išli su za tim, da se izigraju hrvatski izbornici, jer su agenti dr. Milana Stojadinovića krali glasove hrvatskoj opoziciji i pridavali ih vladinoj grupi. Napokon skupština, koja je bila sastavljena nakon izbora, bila je podpuno velikosrbska. Ona je u cielosti bila proizvod jednog nedemokratskog ustava, nedemokratskog zakona i jednih protudemokratskih izvora. Povratak na skupštine iz 1938. godine znači za nas Hrvate povratak u natrag i skok u ralje velikosrbske tiranije.

Pokraj ovih načelnih zamjerki, toj jugoslavenskoj skupštini iz 1938. godine postavlja se još i pitanje: tko će od Hrvata ući u tu beogradsku skupštinu? Cielom je svietu poznata stvar, da su se svi Hrvati bez obzira na to bili oni članovi ustaškog pokreta ili ne, opredielili jasno za hrvatsku Državu. Nema u Hrvatskoj čovjeka od ugleda i imena, koji ne bi u hrvatskoj Državi gledao jedinu mogućnost slobodnog izživljavanja hrvatskog naroda. Hrvatska Država jedina je zaštitnica hrvatskih narodnih prava. Da je tome tako, potvrdjuje svakodnevno hrvatski seljak, hrvatski radnik i hrvatski gradjanin, koji se bori u sastavu hrvatskih oružanih snaga. Budući da prema zaključku »velike trojice« ne mogu ući u sastav te novo pečene narodne skupštine, oni, koji su suradjivali s nacional-socializmom, tada to praktično znači, da niti jedan hrvatski političar ne može ući u sastav ove skupštine. Od strane partizanskog vodstva anatemizirani su, kako ustaški, tako i HSS-ovački političari. Sve u svemu, vraćamo se na stanje iz 1918. godine, odnosno vraćamo se na dvadesetgodišnje razdoblje srbske vladavine, vraćamo se na onu beogradsku skupštinu, kojom je uviek strujao protuhrvatski, velikosrbski duh. U prijašnjim beogradskim skupštinama znalo se je naći kojeg Hrvata po rodjenju, pa ipak ni jedan od njih nije mogao ublažiti protuhrvatski smjer te skupštine. Kako li će tek izgledati zaključci te nove beogradske skupštine, gdje ne će biti niti jednog Hrvata, a još manje hrvatskog političara?

Mi smo uviek, gotovo do dosade, ponavljali i tvrdili, da je partizanstvo velikosrbski pokret, gdje su se udružili medjunarodno izkustvo, komunističke Internacionale i svetosavsko veliko srbstvo, s ciljem da se uništi hrvatski narod. Zaključci na Krimskoj konferenciji nisu ništa drugo, nego potvrda tog našeg tvrdjenja. U cielosti je pobiedila velikosrbska težnja, a nipošto težnja za ravnopravnošću i federalnošću. Hrvatsku Državu, hrvatski sabor, hrvatsku vojsku i hrvatsku zastavu trebala bi zamieniti svesrbska Jugoslavija, najsrbskija beogradska skupština, smrdljivi opanak srbske soldateske, te jugoslavenska trobojka pod znakom srpa i čekića. Svi pak pravi sinovi hrvatskog naroda, svi živi i mrtvi, zajedno sa onih šestdeset pokoljenja naših predaka, morali bi se staviti na obtuženičku klupu i proglasiti fašističkim izdajicama, i to samo zato, jer su bili Hrvati, dobri i pošteni ljubitelji slobode svoje domovine.

Zaključci »Krimske konferencije« mogu se promatrati i s još jednog, možda malo neobičnog stajališta. Ona je svojim odlukama o Jugoslaviji zapravo pokopala Jugoslaviju. Granica na Drini konačno je utvrdjena. Srbima neka bude komunistička i srbska vladavina. Neka im bude svesrbska skupština, u kojoj Hrvatima nema mjesta. Ali zato vriedi protivno načelo: Hrvatska pripada samo Hrvatima, u kojoj će vladati hrvatski narod. Srbi su htjeli komunističku Srbiju, sada je i imaju. Hrvati su od vajkada htjeli svoju nacionalnu Hrvatsku, sada je i imaju. Granica na Drini je sankcionirana, Srbija Srbima, a Hrvatska Hrvatima.

Svima pak onima, koji bi nas htjeli mimo naše volje tjerati pod jugoslavenski jaram, postavljamo pitanje: Vi, gospodo, koja se nazivate »velikom trojicom«, izvolite nam reći, kako glasi obtužnica protiv hrvatskog naroda, da on, kao jedan od najstarijih članova evropske zajednice, nema pravo na svoju slobodu, na svoju republiku i na vlastitu državnu vlast nad sobom?

PRIZNANJE ŽRTVAMA

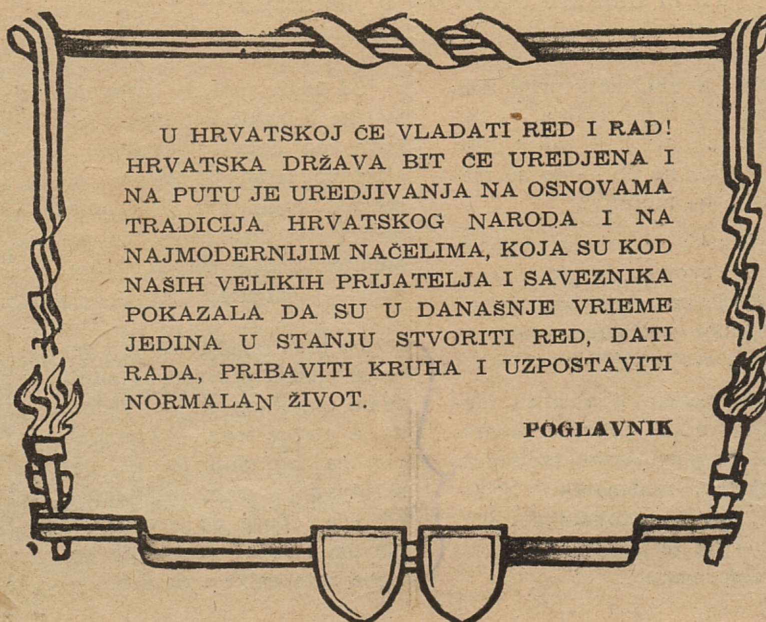
ODLUKE MINISTRA POSTROJNIKA O PRIZNANJU PRAVA NA DRŽAVNU POMOĆ

»Odlukom ministra postrojnika od 18. siečnja 1945. broj D. p. 1-1945. priznato je Marici K o v a č i ć iz Siska, občina i kotar isti, udovi iza pokojnog Josipa Kovačić, životom postradalog tabornog pobočnika ustaškog tabora Sisak i njezinom sinu Josipu, temeljem §§ 4. i 8. zakonske odredbe od 6. kolovoza 1943. bro CLVII. 1915. D. V. 1943. o državnoj pomoći postradalim dužnostnicima »Ustaše« — Hrvatskog oslobodilačkog pokreta i njihovim obiteljima, pravo na državnu pomoć u visini obiteljske mirovine državnog službenika I. dočinovničkog razreda 1. plaćevnog stupnja s 35 godina navršene državne službe.«

»Odlukom ministra postrojnika od 18. siečnja 1945. broj D. p. 295-1944. priznato je Elviri K r p i ć, iz Bedekovčine sada u Zagrebu, udovi iza pokojnog Zvonimira Krpić, životom postradalog biv. tabornika ustaškog tabora Bedekovčina i njezinoj djeci temeljem §§ 4. i 8. zakonske odredbe od 6. kolovoza 1943. broj CVLII. 1915. D. V. 1943. o državnoj pomoći postradalim dužnostnicima »Ustaše« — Hrvatskog oslobodilačkog pokreta i njihovim obiteljima, pravo na državnu pomoć u visini obiteljske mirovine državnog službenika X. činovnog razreda s 35 godina navršene državne službe.«

»Odlukom ministra postrojnika od 18. siečnja 1945. broj D. p. 363-1944. priznato je Elizabeti D o m a č i n o v i ć iz agreba, udovi iza pokojnog Ilije Domačinović, životom postradalog činovnika G. U. S.-a i njezinoj kćerkici Ružici, temeljem §§ 4. i 8. zakonske odredbe od 6. kolovoza 1943. broj CLVII. 1915. D. V. 1943. o državnoj pomoći postradalim dužnostnicima »Ustaše« — Hrvatskog oslobodilačkog pokreta i njihovim obiteljima, pravo na državnu pomoć u visini obiteljske mirovine državnog službenika VIII. čin. razreda s 35 godina navršene državne službe.«

»Odlukom ministra postrojnika od 19. siečnja 1945. broj D. p. 2-1945. priznato je Fumici F e s t i n i iz Paga, občina i kotar isti, udovi iza pok. Ivana Festini, životom postradalog tabornog pobočnika ustaškog tabora Pag i njezinoj djeci temeljem §§ 4. i 8. zakonske odredbe od 6. kolovoza 1943. broj CLVII. 1915. D. V. 1943. o državnoj pomoći postradalim dužnostnicima »Ustaše« — Hrvatskog oslobodilačkog pokreta i njihovim obiteljima, pravo na državnu pomoć u visini obiteljske mirovine državnog službenika I. dočinovničkog razreda 1. plaćevnog stupnja s 35 godina navršene državne službe.«

U HRVATSKOJ ĆE VLADATI RED I RAD! HRVATSKA DRŽAVA BIT ĆE UREDJENA I NA PUTU JE UREDJIVANJA NA OSNOVAMA TRADICIJA HRVATSKOG NARODA I NA NAJMODERNIJIM NAČELIMA, KOJA SU KOD NAŠIH VELIKIH PRIJATELJA I SAVEZNIKA POKAZALA DA SU U DANAŠNJE VRIEME JEDINA U STANJU STVORITI RED, DATI RADA, PRIBAVITI KRUHA I UZPOSTAVITI NORMALAN ŽIVOT.

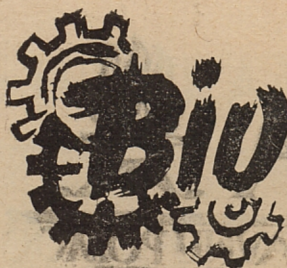
POGLAVNIK

»Odlukom ministra postraojnika od 5. veljače 1945. broj D. p. 262-1944. priznato je Amaliji L u d z i a k iz Banja Luke, udovi iza pokojnog Ivana (Jan) Ludziak životom postradalog tabornika ustaškog tabora Hrvaćani i njezinoj kćerki Mariji temeljem §§ 4. 8. zakonske odredbe od 6. kolovoza 1943. broj CLVII. 1915. D. V. 1943. o državnoj pomoći postradalim dužnostnicima »Ustaše« — Hrvatskog oslobodilačkog pokreta i njihovim obiteljima ,pravo na državnu pomoć u visini obiteljske mirovine državnog službenika X. činovnog razreda s 35 godina navršene državne službe.«

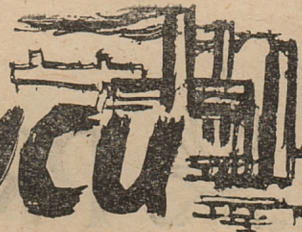
»Odlukom ministra postrojnika od 29. siečnja 1945. broj 333-1944. priznato je Almasi S m a j l o v i ć iz Čajnića občina ista sada u Sarajevu udovi iza pokojnog Sulje Smajlovića, životom postradalog logornog pobočnika ustaškog logora Čajniće i njezinoj djeci, temeljem §§ 4. i 8. zakonske odredbe od 6. kolovoza 1943. broj CLVII. 1915. D. V. 1943. o državnoj pomoći postradalim dužnostnicima »Ustaše« — Hrvatskog oslobodilačkog pokreta i njihovim obiteljima, pravo na državnu pomoć u visini obiteljske mirovine državnog službenika X. činovnog razreda s 35 godina navršene državne službe.«

»Odlukom ministra postrojnika od 29. siečnja 1945. broj D. p. 322-1945. priznato je Ivki M a r k o v i n o v i ć iz Solnoka občina Putinci, sada u Zagrebu, udovi iza pokojnog Filipa Markovinovića životom postradalog tabornog pobočnika ustaškog tabora Putinci i njezinoj djeci temeljem §§ 4. i 8. zakonske odredbe od 6. kolovoza 1943. broj CLVII. 1915. D. V. 1943. o državnoj pomoći postradalim dužnostnicima »Ustaše« — Hrvatskog oslobodilačkog pokreta i njihovim obiteljima, pravo na državnu pomoć u visini obiteljske mirovine državnog službenika I. dočinovničkog razreda 1. plaćevnog stupnja s 35 godina navršene državne službe.«

»Odlukom ministra postrojnika od 18. siečnja 1945. broj D. p. 259-1944. priznato je Petrici V u i ć iz Broda N/s. občina i kotar isti, udovi iza pokojnog Stjepana Vuić, životom postradalog tabornog pobočnika ustaškog tabora Čalma i njezinoj djeci temeljem §§ 4. i 8. zakonske odredbe od 6. kolovoza 1943. broj CLVII. 1915. D. V. 1943. o državnoj pomoći postradalim dužnostnicima »Ustaše« — Hrvatskog oslobodilačkog pokreta i njihovim obiteljima, pravo na državnu pomoć u visini obiteljske mirovine državnog službenika I. dočinovničkog razreda 1. plaćevnog stupnja s 35 godina navršene državne službe.«

Bio sam u Jasenovcu

BIO SAM U JASENOVCU

Naime svega jedan dan. Od jutra do popodne. Obišli smo i prošli sve. Promatrao sam i gledao sve izpitljivo ili »ljubopitljivo«, i pišem ono samo što sam vidio. Ništa što bi mi se možda činilo ili što bih predpostavljao. Kažem i ponavljam samo ono, što sam sa svoja dva zdrava oka vidio. Znam posve sigurno takodjer i to — da prije našeg dolazka nisu bile obavljane nikakove predpriprave, kakove bi zlobnici i protivnici željeli.

Kako prolazimo pored zatočenika — skidaju kape na pozdrav i zatim bez ičijeg posebnog upozoravanja nastavljaju s poslom. Iz odjela u odjel. Na ulazu u logor i na pojedinim mjestima s pojedinim skupinama nailazimo i na ustaše-stražare. To je ovdje njihova jedina dužnost. Ništa drugo.

Oko logora velik zid od opeke i bodljikava žica. Unutar tog zida smjestio se jedan poseban sviet. Ništa izvana za njih ne postoji. Dnevni posao i odmor i — odsluženje, nakon uzornog vladanja, koje je dokaz, da je čovjek završio medju braću ljude, i da više ne će biti nekoristan i štetan član zajednice.

Uzpeli smo se najprije na visok toranj kraj ulaza. Moderna novogradnja. Negdje u magli na sjeveru nazrievamo obrise Papuka a na suprotnoj strani — Kozare. Dva pojma, koji su značili partizanski bies, vlast, silu — a eto ovdje između njih — mjesto, gdje ih se pokušava učiniti ljudima — kakovi su trebali biti, vriednima pripadnicima svog naroda.

ŠTO SVE IMA

Mnogo sitnica. Uz to skupina zlih ili nesretnih ljudi. Radi se, kako rekoše ono, što je »Hrvatskoj najpotrebnije«. Ljude uposlili prema prijašnjem zvanju i prema potrebi posla. A oni, koji prije nisu imali nikakova zvanja — nauče ovdje po koji zanat. Tko hoće, tko ne će — to se medjutim — mora.

Zimsko je vrieme. Odjeveni su svojom odjećom, koju donesoše sa sobom. Radnici na vanjskim poslovima nose sa sobom svoje zdjelice za jelo.

Spomenem li vlastitu munjaru, mlin, pilanu, pekaru, lančaru, postolarsku, stolarsku, krojačku, remenarsku, kolarsku, kovačku, tokarsku radionu — još je mnogo toga ostalo nespomenuto.

Od 1942. radi se sustavno. Daleko u budućnost sežuća osnova, od koje se uztrajno i strpljivo izradjuje stavak po stavak. Zanimljivo je spomenuti da je prvi nacrt bio postavljen negdje na slučajnom zidu — »ćumurom«...

Do tada izradjivalo se i veća se pažnja posvećivala sitnicama umjetnog obrta i sličnoga, a poslije toga — sustavan rad na izgradnji logora, obskrbljivanju svim potrebama od jela, obuće do krova nad glavom i do — posljednje potrebe zatočenika i čuvara.

Kad se piše i govori o Jasenovcu, tada se javlja sa svih strana prilična znatiželja, izvjedljivost, a kad čovjek, koji je vidio, rekne što je vidio — tad se javlja i razočaranje i nepovjerenje. Jednostavno zato, jer svi čekaju nekakove strašne stvari, što se niti u najnapetijim pripoviestima ne čita. Medjutim stvari su tako jednostavne i obične. Narodna i državna zajednica morali su se na neki način zaštititi od onih nesavjestnih, nevaljalih, ili makar samo zavedenih pojedinaca, koji ne misle i ne znaju poštivati tu zajednicu.

Svakome medjutim mora biti jasno, da se ne radi o nekom oporavilištu, već o zasluženoj kazni. Kažnjavanje u obliku zatvora i nije toliko suvremeno. Tko se ogriešio o zajednicu mora kad je priveden kazni — raditi za zajednicu i makar u malome nadoknaditi nešto na onome što je upropastio.

Znatiželjnici su pak razočarani u tome što — to nije neko mučilište. Njihova bolestna mašta željna je takove hrane i pošto po to bi htjeli takovih viesti.

Radi se o posve običnim stvarima. Skupina ljudi, koji radom popravljaju zajednici nanešene neprilike i takodjer radom nadoknadjuju manjak svog odgoja.

»Svi moramo raditi...« čuo sam ovdje ne znam koliko puta od najiztaknutijih ljudi ovdje. Nije bilo rečeno — svi moraju raditi, već eto svi moramo. Dakako onima, koji prije na takošta nisu navikli, da je nešto takova — težko.

A strašne stvari?

Mislim da je za slobodnog, razvijenog čovjeka najstrašnija stvar biti lišen slobode. Još je to strašnije uz punu sviest — sam si si kriv za to. Biti žigosan javnim žigom sramote, da je čovjek svoju domovinu, u kojoj se rodio i koja ga obskrbila svim najljepšim i najboljim — izdao podlo, kukavički, sramotno — ili makar samo bio spreman izdati.

To je danas mnogima na slobodi nerazumljivo i nejasno — ali — ovdje ljudi nauče što to znači — odnosno ostaju dok ne nauče.

To bi bilo sve uglavnom o Jasenovcu — a pojedinosti, eto ih:

SUSTAV KAO TAKAV

Neizbježiva i pravedna strogost. Za sve. Uključivši i čuvare — dapače za vrieme našeg kratkog boravka i mi smo bili uključeni u ta pravila kućnog reda, ovih nastanbi.

Odjeli od odjela strogo odieljeni. Mužki od ženskih. Zatočene ženske osobe čuvaju dužnostnice.

Pokazuju nam pojedine strojeve i dielove. Vidimo da su fini, precizni — da su dapače mnogi od njih — vlastiti izumi. Izmislili ih i izradili sami zatočenici. Zaustavili smo se kod neke posebno fine sprave. I to je učinio zatočenik, Nacrte i sam izveo.

Da je ovdje sila — bi li se moglo izradjivati što ovakovo? Sigurno ne. Ljudi u vanjskom slobodnom svietu jauču i plaču da od uzbudjenja živaca radi uzbuna nisu u stanju ništa vriedno i pametno raditi, a ovdje eto svaka sprava, svaki stroj je — ovdje izradjeno, ovdje pronadjeno.

VLASTITA UPRAVA

Zatočenika na ulazu u logor preuzimlju takodjer logoraši, zatočenici, kažnjenici. Ovdje naime ciela uprava logora leži u rukama samih zatočenika. Kako je već rečeno ustaše su ovdje — straža, čuvari. Sve ostalo vode sami zatočenici. Novaka upućuju i upozoravaju da je i za njegovu i njihovu korist mirno se pokoriti postojećem redu. Zatočenici mu odredjuju stan, hranu, posao, udjelbu. Uobće oni s njim razpolažu.

Svaki odjel, svaka radiona, svaka nastanba imade svoje činove, predpostavljene i — odgovorne opet daljnjim i višim predpostavljenima. Svaki se zatočenik svakodnevno ocjenjuje, sve se to odprema dalje i unosi u posebne očevidne listove na glavnoj upravi logora.

Postizavanje »čina« grupnika, nadzornika, logornika ili

bilo koji drugi dobiva se kao nagrada za vriedan i savjestan rad.

Ti viši imadu u mnogim stvarima posebnih povlastica prema ostalima. Dapače i vlastitu »kantinu«, blagovaonicu s prostrtim stolnjacima.

NAGRADJIVANJE I KAŽNJAVANJE

Na priedlog zatočenika-nadzornika diele se kazne ili nagrade. Kazne: prebacivanje na teži posao, zabrana pisanja, primanja paketa, a nagrade su protivno od toga, pa već spomenuto promicanje u različite činove logorske hierarhije, što za sobom povlači stalne dobre posljedice i povlastice.

Mjesečno dvaput smiju pisati kući. Upravo pri izlazku iz logora sreli smo pune seljačke saone paketa. Ostale nagrade su dobivanje odiela ili obuće i napokon — privremeno puštanje iz logora.

Medjutim ovdje postoji jedna začudjujuća činjenica. Mnogi su izrazili želju da se više ne vraćaju svojim prijašnjim poslovima. Ostali su ovdje na starom poslu kao stručni radnici i — kao slobodni ljudi! Plaćeni redovno kao i svi ostali radnici njihove struke. Medju zatočenicima rade mnogi ljudi iz mjesta odnosno koji su doselili kao stručnjaci, a uzput su i nadzornici zatočenika.

Upozoreni smo bili na nekog inžinjera iz Sarajeva, koji je takodjer bio u svoje vrieme zatočenik, a danas je stručnjak i svaki ga oslovljuje punim naslovom »gospodina inžinjera«.

Kao da smo u posebnoj samostalnoj državici. Postoji jedna zanimljivost, bez koje se vani život ne može zamisliti — novaca uobće nema i ne treba.

Ovdje je zaista jedina vriednost — rad, koja za sobom povlači sve ostalo kao nagradu, a izbjegavanje rada — kazne.

NOVI NARAŠTAJ

Pitanje djece bez roditelja, na koju su postrojbe obrane nailazile u svojim djelatnostima ovdje je riešeno.

Mališi liepo odjeveni, punih obraza kraj svojih učitelja-zatočenika uče svaki po neki zanat. S vremenom naime većina će zatočenika povratiti se u redovan život. Cieli bi stroj u logoru tada zapeo i stao. Potrebno je imati u pripravnosti nove spremne i spretne i — povjerljive ljude za sve te poslove.

Mislim da se za ove mališe nije moglo idealnije i bolje pobrinuti. Ovako eto ustaška Hrvatska riešava pitanje — bezprizornih.

Prije podne su mališani na poslu, a popodne u školi i na vojnoj dužnosti. Istovremeno se pripravljaju na život kao radnici, razvijaju borci, izgradjuju i odgajaju pošteni Hrvati, Ustaše.

Uzput neka je još jedna sitnica spomenuta. Najbolji radnici, najspremniji izmedju zatočenika — odlaze kući prije reda. Gotovo kao da je to na uštrb napredku logora kao gospodarske i obrtne zajednice. Medjutim to je svakako potrebno radi uzora samim zatočenicima — a težina pitanja riešena je eto upravo ovim mališanima.

ŽIVOT ZATOČENIKA

Svagdje nailazimo na nadpise »Red, rad i stega.« U tom se eto okviru i odvija njihov život. Radi se osam sati dnevno. Vidio sam radnike gdje su na hladnijim mjestima prilikom posla ložili sebi vatru, dapače neki je zatočenik kraj stroja imao lonac s razžarenim ugljenom da si grije noge.

Vidio sam da imaju nastanbe daleko bolje od većine izbjeglica na svim stranama Hrvatske ,i daleko bolje nastanbe od mnogih bunkera u kojima sjede naši borci. Dvie velike, zdrave novogradnje služe za nastanbe. U podne smo prolazili pored njih i — premda su svi bili na poslu pušilo se iz dimnjaka — netko je grijao sobe.

Prolazio sam kroz radionice promatrajući — obuću i odjeću. Većina ih je u vlastitim odielima. Dakako da nije ulašteno i svježe gladčano. Cipele sam vidio i opet daleko bolje od mnogih na slobodi. Dapače bolje su obuti od nekih terenskih naših jedinica, koje radi prerazličitih neprilika i važnijih poslova nisu dospjele izmieniti i popraviti obuću.

Svakako je zanimljivo pitanje — hrane.

Imadu vlastitu ekonomiju, koju obradjuju sami zatočenici. Jedu ono što privrede. Urade li preko ljeta više — više i bolje imaju za hranu. Od njihovoga se ne nosi ništa nikamo.

Prošli smo kroz zgradu na kojoj na početku iztovaruju iz kola žitarice a na kraju — izlazi gotov kruh. Tečan, liep, ukusan i dobar.

Prije nekoliko godina ovo tlo bilo posve nekoristno. Sava je gospodarila ovdje po svojoj volji. Izlievala se, povlačila, bile su bare, guštare.

Izgradjen je nasip. Dvaput je još Sava provalila, ali sjedjelo se u čamcima i — nitko se nije dao pobieditti od vode.

Danas je izgradjen velik, čvrst i siguran nasip koristan i za logor i okolicu.

Po malo se ruše stare zgrade i izgradjuju nove prema nacrtu. Tako uz krasnu munjaru stoji neugledna zgradica mislim s remenarskom i kolarskom radionicom.

Mogućnost razvoja cielog postrojenja predvidjena je.

To bi eto bilo o životu zatočenika.

(Svršetak na 15. strani)

JUNAK JE PAO

U ponor života pogledao si smjelo,
Prezirao si sjenu crne smrti,
I uzeo pušku u ruke.
I Ti, i mnogi drugi tako,
A dušman, koji nas je htio strti
Misleć, s Hrvatima će biti lako,
Prignuo je svoju crnu glavu
Kad je htio prekoračit Dravu.

Na bojište vizija se spušta
Davna,
Ali slavna.

Borismo se protiv Turaka,
Predzidje kršćanstva bismo,
Mi, narod slave i ponosa
Junaci, ali podlaci nismo.
Dušmani nas klali
A onda
Gusarima nas zvali.
No ponosni smo na to,
Jer za slobodu imali smo mač,
A ne otrov i zlato.

Uto puška puče,
Smrtno tane leti.
Junak je pao
Za slobodu
Svome rodu.
Veseli se dušman kleti
Na njegovu grobu.

ŽELJKO JAMBROŠIĆ

BOJIŠTE NOVINSTVO KRUGOVA

Iztočno sredozemlje u ratu

& — Upravo onda, kad se čitavim svietom proširilo mišljenje, da je ratna vreva dosegla vrhunac, s kojega se mora ukazati konačni izhod rata, ulaze u sukob neposredno i oni ,koji su se suzdržavali od sudjelovanja kroz punih šest godina rata. Mislimo na Tursku i Egipat. Njihov korak u rat je u prvi čas ostavio dojam što ga stvara jato gavrana ili čopor hiena, koji iz prikrajka promatraju malaksanje odabrane žrtve, da se bace na nju onim časom, kada ona podpuno iznemogne. Taj se medjutim početni utisak u nekoliko izmienio, iako anglosasko novinstvo otvoreno tvrdi, da su spomenute države naviestile rat stoga, da tim svojim činom kupe ulaznicu za buduću konferenciju u San Francisku. Već sama izjava o stupanju u ratno stanje sa silama Osovine daje izričito da znanja »urbi et orbi«, da je Turska izvršila taj korak pod pritiskom »saveznika«, a sam njezin ulog u ratu ima smiešno ograničen obseg. Gg. Roosewelt i Churchill bi — čini se — htjeli čašom pretočiti ocean! Još veću šalu na taj »uspjeh« anglosaskih političara predstavlja egipatski proglas, koji naviešta rat Njemačkoj u času ,kad se njemački vojnik nalazi tisuće milja od svoga — neprijatelja! Da bieda bude još veća, ciena je objave rata bila nenaravno velika: ministar predsjednik je za nju izgubio glavu. Na ovaj način se državnici zapadnih plutokracija brinu, da ne zamre smieh u svietu uzprkos težkih vremena u kojima se nalazimo. Sjetimo se samo slučaja sa San Marinom, čiju je cjelokupnu »vojsku« zarobila jedna njemačka borbena skupina, ili navještaj rata Reichu sa strane kojekakovih indijanskih plemena. Doduše, svi su ti vicevi išli na tudju kožu, ali je to sasvim svejedno Englezima jednako, kao i njihovim ruskim odnosno američkim »saveznicima«.

Jedini jasni posljedak čitave ove komedije s iztočnih sredozemnih obala jest taj, da se zamršeno kolo još više zaplete. Tako slika političke djelatnosti englezkog i američkog predsjednika te moskovskog vlastodržca liči na rješavanje velike križaljke, u koju su nespretni Staljin, Roosewelt i Churchill upisali kriva značenja. Pa iako nekad i pogrješno shvaćeni dielovi dovode na pravi put, po svemu izgleda, da gornja trojica ni izdaleka ne pripadaju medju takove koji napokon shvate istinu, kad se pred njih postave nedvoumne činjenice.

Uostalom, vraćamo se na glavni predmet: na novopečene bojovnike Tursku i Egipat. Razmotrivši podrobno sve moguće mogućnosti, koje se otvaraju sudjelovanjem tih dviju država u ratu »savezničkom« taboru mora se zaključiti, da — ako su već Angloamerikanci nešto dobili ,njihovi protivnici nisu ništa izgubili! Udarna snaga dvadesetak turskh divizija, koje će vjerojatno biti ubačene u borbu protiv sila Osi i njihovih saveznika nije ni u kom slučaju prevelika. Bez obzira na neznatnost broja — tim odredima nedostaje ratna praksa, i — u prvome redu — borbenost. Jer, dok danas njemački, japanski, pa i ruski, englezki i američki vojnik zna zašto se bori, i može stvoriti barem

ENGLEZKA NE ŽELI NACIONALNU ŠPANJOLSKU — ŠVICARSKO IZVJEŠĆE O PRILIKAMA NA BALKANU — POLJSKI VOJNICI PROTIV ODLUKE NA JALTI — JEDAN ENGLEZKI VOJNIK O RAZPOLOŽENJU U ANGLOAMERIČKOJ VOJSCI

ENGLEZKA NE ŽELI NACIONALNU ŠPANJOLSKU

Savezno sa zasada nepotvrdjenim glasinama o zatvaranju francuzko - španjolske granice zaslužuje po mišljenju njemačkih politčkih krugova pitanje Španjolske jače zanimanje, jer je stanovište Englezke prema Španjolskoj osobito osvietljeno izmjenom pisama izmedju Franca i Churchila. Razprava, koja je prilikom ove izmjene pisama vodjena u američkom novinstvu, a koja je izazvala i razne upite u britanskom Donjem domu, ne dozvoljava po mišljenju Wilhemstrasse nikakav konačni sud o Churchillovoj politici prema Španjolskoj. On do sada nije tajio svoje protufalangističko stanovište, pa se moraju smatrati neuspjelima svi pokušaji stanovitih španjolskih krugova, da mimo ovog ideoložkog nerazpoloženja englezkog političkog vodstva dodju u osobiti dodir s Velikom Britanijom. Ako obćenito promatramo Churchillovu politiku u Europi, koju odredjuju stanovite predrasude i dogmatska načela, onda nam se čini kao da se varaju oni krugovi u Španjolskoj, koji vjeruju ,da bi Španjolska mogla zauzeti iznimni položaj. Nerazpoloženje Churchilla i njegove okoline prema svakoj nacionalno jakoj i prema njemačkoj opredjeljenoj politici jedne zemlje ,koja spada u područje probitaka Englezke, tako je veliko, da Englezka po svoj prilici ne bi mogla biti spremna za sporazum s ovom zemljom. K tome dolazi još, da je britanska politika unatrag 20 godina na Sredozemnom moru željela samo slabu i od nje ovisnu Španjolsku. Doklegod dakle u Španjolskoj postoji vladavina. koja zastupa stanovište slobode, samostalnosti i nezavisnosti španjolskog naroda, mora ova vladavina nuždno biti u opreci prema britanskim težnjama i prema politici Englezke. Ova opreka predstavlja političku stvarnost.

ŠVICARSKO IZVJEŠĆE O PRILIKAMA NA BALTIKU

B e r n. — »Basler Nachrichten« objavljuje s oznakom »priposlano« izvješće kao uvodnik o položaju u Baltičkim zemljama i u Iztočnoj Poljskoj, zaposjednutim od sovjetskih četa. U članku se medju ostalim kaže:

Ljudi GPU-a svemogući su vladari zemlje i naroda. Oni se ni malo ne žure, da »osamostaljenim« sovjetskim republikama Estonskoj, Letonskoj i Litvi kao i Iztočnoj Poljskoj dadu vlastitu upravu. Za sada u Moskvi čeka samo po jedan od same sovjetske vlade odredjeni predstavnik ovih rubnih država, kojem su radi forme dali značaj diplomate, a nazivaju ih povjerenicima. Ruski vojnici predstavljaju i dalje staru azijatsku soldatesku. Jedan dio jedinica sovjetske vojske bio je u velikoj mjeri slabo

hranjen, često dapače izgladnjen. Mužka mladež i mužkarci, koji su zaostali u Baltičkim zemljama i u Iztočnoj Poljskoj, pozvani su prisilno na ratnu službu u sovjetskoj vojsci. Za ratnu službu nesposobni koje su pustili iz vojske, i stariji mužkarci, ali i žene i djevojke rade više pod silu, nego li dobrovoljno u tvornicama ratnog veleobrta ili kod tvrdjavnih radova. Jednako je nepoznata sudbina tokom prve sovjetske okupacije u Rusiju odvučenih 150.000 Litvanaca kao i sudbina milijun i sedamsto tisuća Poljaka, koje su odvukli sovjeti.

POLJSKI VOJNICI PROTIV ODLUKE U JALTI

Divizijski general Anders, vrhovni zapovjednik 2. poljskog zbora u Italiji, upravio je posebnu dnevnu zapovied svojim četama, u kojoj prosvjeduje protiv odluka donesenih u Jalti o diobi Poljske. U toj zapoviedi medju ostalim kaže:

»U toku veoma žalostnih trenutaka za Poljsku i za naš narod, koje mi sada proživljujemo ,ja vas pozivam, da održite stegu i dostojanstvo, koji će odgovarati najvišem moralu, kojim su se odlikovali vojnici 2. poljskog zbora. Mi ne priznajemo i ne ćemo nikada priznati jednostrane odluke. Shvaćanje slobode, slobodština i pravde, jest jedno za sve uljudjene narode. Mi smo za te svete ideale prolili more krvi. Nitko i ništa ne može odvratiti poljski narod i nas, njegove vojnike, s puta, koji smo izabrali, s puta, časti i borbe za nezavisnost i pravu demokraciju.

Ja danas vjerujem, da će svemogući Bog dopustiti poljskome narodu i poljskim vojnicima, da prežive ovo najteže razdoblje, te da prebrode sve zapreke, koje zakrčuju naš put do slobodne i nezavisne Poljske.«

Istovremeno poslao je general Anders brzojavku predsjedniku republike, u kojoj ga uvjerava, da 2. poljski zbor ostaje njemu vjeran.

Ženeva. Rimski posebni dopisnik lista »Daily Telegraph« javlja, da se ne može

Ponovni ulazak njemačkih četa u grad, koji je bio privremeno zaposjednut od neprijatelja

prikriti duboko ogorčenje Poljaka u Italiji zbog zaključaka krimskog sastanka prije svega pak, što se tiče odredjivanja granice Poljske. Velik dio momčadi poljskog generala Andersa potječe baš iz onog diela Poljske, koji leži iztočno od Curzonove crte i koji je priznat sovjetima. Slaba je utjeha prevarenim Poljacima, što im Vernon Bartlett u listu »News Chronicle« pokušava razjasniti, da je njihov prigovor sam po sebi opravdan, ali da odluke u Jalti predstavljaju najbolje, što se je pod danim okolnostima moglo postići.

JEDAN BRITANSKI VOJNIK O RAZPOLOŽENJU U ANGLOAMERIČKOJ VOJSCI..

Ženeva. »Malen broj nas u vojsci vjeruje još u to, da se bori za one visoke ideale, kao što su pravda, sloboda i slično, a koje naši političari podgrijavaju uviek, kad vide, da vojnici sve više spoznavaju bezsmislenost ovog rata«, piše jedan britanski vojnik u listu »New Leader.« »U Britanskoj vojsci više nego drugdje osjećaju smiešnost demokratskih fraza, jer je vojska najmanje demokratska od svih ustanova, koje se tobože bore za demokraciju«, kaže se dalje u istom izvješću. Ljude su pozvali pod oružje, da se bore za slobodu, nezavisnost i pravdu, no ove tri stvari odmah su im oduzeli u vojarni. Progone vas, ako ste drugog političkog mišljenja od onog, koje upravo vlada.

Vjerska sloboda takodjer je pojam, koji se doduše nalazi na savezničkom programu, ali nema nikakve vriednosti. Tjeraju vas u crkvu, bez obzira na to, da li vjerujete ili ne vjerujete. Mnogi britanski vojnici osjećaju kao licemjerje činjenicu, da im šest dana tuve u glavu protukršćanski duh, a sedmoga dana šalju ih u crkvu, kaže se u ovom izvješću jednog britanskog vojnika.

Iztočno sredozemlje u ratu

približnu predočbu o koristima, koje mogu upasti u dio njegovom narodu u slučaju pobjede, turski to vojnik ne zna, i ne može znati.

U toku rata postojala je jedna jedina mogućnost, da se sukobe turski i njemački probitci u tolikoj mjeri ,da bi to značilo rat. To je bilo onda, kada se zastava kukastog križa vijala na Akropoli i sred bugarskog glavnog grada. Medjutim, Niemci su tada pokazali krajnju izpravnost u postupcima prema trenutačnom »susjedu«, te ni jednom nisu pokazali ni namjere da izvrše ono, čime danas vajni turski »suborci i saveznici« krše prava turskog vrhovničtva.

Dok se Reich upirao o tlo jugoiztočnog Balkana, Turska nije strahovala za Dardanele!

Naprotiv, Egipat je već na svojim granicama doživio njemačke oružane snage, vojske maršala Rommela nastupale su u pravcu glavnog grada, pa ipak nije Egipat ušao u rat. On to čini tek danas, kad su čete generala Eisenhowera u zapadnoj Njemačkoj.

Pametnome dosta! Turska je na sastanku u Jalti prepuštena samovolji Staljina jednako kao i Poljska, pa joj neće pomoći njezino sudjelovanje u ratu isto tako ,kao što nije pomoglo ni Poljskoj. A o Egiptu ne treba više ni rieči potrošiti...

POLAZAK! Podravina...

(Nastavak)

4.

man — Ljudi često svraćaju oči prema nebu, koje je već nekoliko dana savršeno čisto, gotovo bez ikakvog oblačka. Na žalost, to nije od prevelike pobožnosti! To je zbog zrakoplova!

I ovaj je dio Hrvatske imao prilike — svakako vrlo neugodne! — doživjeti susrete s neprijateljskim zrakoplovstvom, koje pokadkad napada vlakove i mjesta. Da ne predstavljamo neku iznimku, i mi smo imali svoj susret s neprijateljem, ali — ako mislite da sliedi uzbudljiva priča, preskočite ovaj odlomak! Jedan dio puta prešli smo vlakom, i na putu, no, ništa neobična: susreli smo pet lovačkih zrakoplova u nizkom lietu. Dalje ništa. Prvi je susret prema tome svršio na obostrano zadovoljstvo, a idući je usliedio nešto kasnije, i ponovio se nekoliko puta: vrlo često opažate putem ruševine neprijateljskih zrakoplova. To je dokaz, da osim neprijatelja na kopnu i oni iz zraka imaju kadkada neugodnih uspomena na posjet hrvatskom državnom području.

U jednom mjestu u Podravini naišli smo i na hrvatske zrakoplovce. Oni su imali iza sebe u svježoj uspomeni — iz blizih dana — neugodan doživljaj. Morali su se prisilno spustiti zbog pogodaka u stroj. Ako sam točno upamtio njihovo pričanje, bilo je ovako:

... Da podpomognu nastojanja svojih saveznika partizana poslali su sovjeti s okupiranog madjarskog područja nekoliko odreda preko Drave, o čemu su svojedobno javljala naša dnevna ratna izvješća. Prielaz je izvršen kod Barča, gdje su crvenoarmejci izgradili pontonski most. Naše je zrakoplovstvo nekoliko puta za redom napadalo i razaralo njihov prielaz za vrieme dok su sovjetske čete boravile u Podravini. Kada su temeljito opljačkale kraj, koji je dopao pod njihovu vlast, a u vezi i s dogadjajima na madjarskom bojištu, boljševici su stali svoje odrede prebacivati natrag, odakle su i došli.

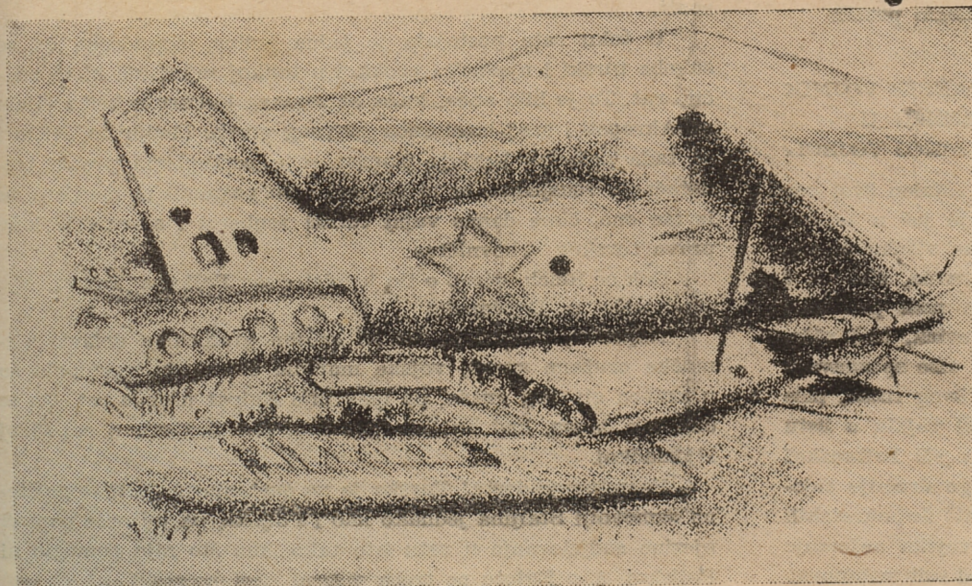
U suradnji s pješačkim snagama hrvatske vojske naše je zrakoplovstvo dobilo zadatak, da poruši nanovo izgradjeni most i tako spriči odvlačenje ratnog tvoriva sovjetima. Upravo posada zrakoplova, koju smo prije spomenuli, pošla je prva na izvidjanje prilika kod prelaza i s nalogom, da bombardira most. Iznad Drave kod Barča susreli su dva neprijateljska lovca, koji su prešli u napadaj. Braneći se od napadača zrakoplov je ipak nastavio put prema cilju, da izvrši zadatak. Medjutim je neprijateljsko protuzrakoplovno topništvo stupilo u djelatnost, te se naš zrakoplov zajedno sa lovcima našao usred zaporne vatre, te mu je oštećen jedan motor.

»Ne znamo uobće, da li smo pogodjeni od topništva ili od lovaca,« rekoše mi zrakoplovci. S tako oštećenim strojem dovukli su se do jednog našeg ovećeg mjesta i spustili se u polje. Pri silaženju bili su već toliko izgubili visinu, te malo da ne zapeše za krovove kuća.

Priča je završena, jer su nastavak već izveli drugi: nakon što je čitav slučaj javljen u njihovo zapovjedničtvo, drugi su zrakoplovi bombardirali i uništili neprijateljski prelaz na Dravi...

5.

Opet jednom uz put sred sela nailazimo na mali postrojeni odred naoružanih civila. Vod milicije odaje počast generalu i hrvatskom vitezu Bobanu, koji obilazi kraj, koji je oslobodio prije godinu dana sa svojim »crncima«. Posvuda ga narod očekuje razkriljenih ruku, jer su partizani za vrieme svoje vladavine u tom dielu Hrvatske kao i svuda inače napravili slabu promičbu i za sebe i za svoje boljševičke saveznike. I kozaci, koji pod njemačkim zapovjedničtvom sačinjavaju dio oružanih snaga sa zadatkom da brane ovo područje od invazije neprijatelja, iznose svoje uspomene iz sovjetskog saveza tolikom uvjerljivošću, da je i zadnjeg partizanskog simpatizera prošla volja za susret s crvenom armijom.

I naš crtač htio je dokazati da nije nekoristan član putujuće skupine. Nešto iz njegove bilježnice ...

U seoskoj školi priredjen je — u okviru skučenih mogućnosti — svečan doček s govorima i zdravicama načelnika, učitelja pa gostiju, a poslije je za skupljene seljake održan i mali prigodni razpored. Dok sve to traje pozabavio sam se sa zapovjednikom milicije, jer ti ljudi imaju obično mnogo štošta, što je vriedno i zanimljivo čuti. Njegovu priču iznosim i vama...

»Početak je uviek težak, to se zna! I s nama je bilo isto tako. Kad su došli partizani, ljudi su bili u početku mirni. Mi smo svi od prirode — kadkad i suviše! — miroljubivi. Ljudi se nisu laćali puške. Po susjednim selima već su prolazili odmetnici, a nas je bilo svega šestorica, koji smo odlučili oduprieti se u svakom slučaju i svim sredstvima. Imali smo za početak svaki po pušku.

Bilježnik susjednog sela potajno je dopisivao s partizanima, i pozivao ih, da dodju i tamo. To nas je navelo na prvi odlučniji korak. Jedne noći prikrali smo se njegovoj kući, ali — lija je nanjušila opasnost. Pobjegao je. Čekali smo tjedan dana, pa pod večer opet u njegovo selo. Došli smo sa različitih strana, da nam opet ne uteče, i dvojica baciše bombe u bilježnikovu kuću. Nisu ga ranili, i on je izskočio straga na dvorište, pa u polje... Kuća je bila obkoljena, i... U kući smo pobrali sve spise i sakrili ih. Iza toga smo se riešili na sličan način ostalih njemu sličnih. U jedan mah dvie muhe: uklanjali smo one, koji su nam za ledjima rovarili i uzput se naoružavali. Pomalo se broj pristalica povećavao. Nasporo nas je bilo već petdesetak. »Novake« su nam pribavljali sami odmetnici svojim postupcima prema narodu. Svi, koji su u prvom času stupili u njihove redove, vratili su se do danas. Četvorica od tih povratnika poginula su već u borbi protiv partizana. Posljednjih šest mjeseci ni jedan čovjek nije više otišao u šumu. I oni malobrojni su se napokon opametili!

6.

Skela je bila vrlo poslušna i dobro nam je došla. Zajedno sa samovozima prešli smo preko hladne Drave, pa put Gole. Svakako, odlična prilika da se upoznamo s prilikama u ovim hrvatskim selima preko Drave, naročito za nas, koji još nismo bili u ovom dielu Domovine.

U Goli smo se zadržali takodjer, da se izvede mali razpored za mještane, koji su jedva nekako ugurani u premaleni prostor. Zanimanje za sve ono, što dolazi u ime državne vlade, za sve, što misli i radi glavni grad, je neopisivo. Dječurlija i odrasli obsiedali su naša kola, da im dopadne šaka kakav letak, brošura ili novine.

Prijem je kao i svuda inače bio vrlo srdačan. Na odlazku za Ždalu uzeli su nam rieč, da ćemo se uvečer vratiti. Putem do Ždale imali smo točno toliko vremena, da pretresemo sve što se putem zbilo savezno s obširnom djelatnošću krugovalaca i slikopisaca. Bilo je, naime, prilično veselo!

... Najavljen je prienos iz Gole. Linije su već prije naručene, i samo još manjka izvedba, pa da sve bude kako treba. Medjutim, kad je nastupio presudni čas, ima se započeti himna, a krugovalci nikako da dobiju spoj sa Zagrebom. Posve naravno, u zabuni pada krivnja na vodove, na poštu, na čitav uredjaj...

Nervoza raste, uzvanici su nemirni.

Zagreb, Zagreb... Dajte nam Zagreb!

Ništa.

Izvedba počinje bez prienosa, jer se više nema vremena odgadjati početak. Krugovalci ipak ne sustaju, nego i dalje pokušavaju dobiti vezu. Napokon, u polovici priredbe, sieva ideja! Sa velikim zavežljajem žice upućuju se pioniri krugovalstva u ovom pitomom mjestu ravne Podravine kroz prozor na cestu, da na sam stup prikopčaju vlastiti kabel. Opet neugodnost! — Ljestve su prekratke, ni najdulji tehnički suradnik ne dosiže do žica. Ipak, uz pomoć nekih kola, koja slučajno prolaze drumom, nakon što su ih pritjerali uz stup i postavili na njih ljestve uzpostavljena je izravna veza, i prienos može započeti:

Jedan, dva, tri! — počinjemo... Ovdje hrvatski krugoval na terenu...

Slušači krugovala ulučuju na taj način jedinstvenu priliku, da na svoje uši čuju odobravanje obćinstva nakon završetka razporeda. Ipak nešto. Trud nije bio uzaludan!

Još nešto i o slikopiscima, kad smo ih već spomenuli! Spretni momci, svaka čast. Svoju su spremu dokazali na čitavom putu i to — vrlo mnogostrano. Uz svoje sandućiće i slikopisne sprave utovaruju i nekakve vrećice vrlo suvremenog sadržaja. Ostali bacaju malo zavidne poglede na te darove bogate pokrajine.

»Pa šta je to?« veli jedan od vrlih momaka. »Deset kila brašna...«

»Ništa!« potvrdjuje spremno drugi, i dodaje u »stališkom« narječju: »Dva kilometra rezanaca!?«...

Uto već i prve kuće ždalske, pa se razgovor prekida, i pažnja se svraća na stanovnike sela, koji znatiželjno izpadaju na razkvašenu cestu, da iz bližega promotre nenadane goste.

KROZ PATNJE I ŽRTVE
ŽIVOT HRVATSKE

(Glasba tiho počinje hrvatsku državnu himnu. Dotle se krasnoslovi:)

I. glas: »Domovino, liepa naša Domovino, dogmo skepse, čežnjo našeg robstva, simbole naše duše, vezo naša s Bogom i čovječanstvom, jedina dužnosti i najviši naš zakone, zibko i grobe, kruše naš svagdašnji, sladko mlieko jezika majčinoga, drevna kraljevino, o koju se na skrletnoj krpi kockaju vjerolomci kao za roba afrikanskoga, draga, sveta, gažena, mučenička zemljo Hrvatska!«

(Iza ovoga kratka stanka bez glasbe i govora. Zatim glasba svira nešto, čime se dočarava bura. Domala se onda čuje I glas:)

I. glas: »Smrklo se. Grmi, i vjetrine lome
po **Gvozdu** granje. — Turobne i trome
djedova sjene po razboju blude...«

(Glas se ovdje na čas prekida, a glasba dalje svira. Onda glas nastavlja:)

I. glas »Poljem vojska vrvi.
Na vihor nalik **kralj** razbojem trči.
»Ne! Tron se jedan ne ruši bez krvi!«
I on se baca, gdje je bies najžešći
i nasrtaji sve jači i jači
i udarci su sve češći i češći.
Koplja se sjaju, zastave se viju.
Petrovi borci sve bjesnije biju.
On — krvav, strašan, pred svima prednjači.«
»Sunce na umoru
u lice zrake krvave mu baca. — — —«

(Kratka stanka za glas. Zatim:)

»Koloman stiže: »Petre, sâm si gledaj!
Čemu ta borba? Sto te peče rana.
Junače vrli, prigni se i predaj.
Znakove primi hrvatskoga bana.«
— »Ne, sâm ja nisam. Pokraj mene stoje
Ljudevit, Braslav, Mojslav, Tomislave.
Iz zemlje niču, iz pare krvave.«
»Ne. Hrvat svaki izdajica nije.
Krvi će kaplja da ko biser sije
na čelu mome, na hrvatskoj kruni.«

— — — — — — — — — — — —

»Rog klancem ječi ,grmi u uvali.
Sunčani trak se slomi i utrnu.
Uz urlik divlji vojska napried srnu.
— Golem i težak **kralj** se u prah svali.
Padne ko hrast, što vjetar ga izčupa.«

(Glasba se malo prije ova dva posljednja stiha smirila, a onda je, nakon male stanke, zasvirala nešto kao marche funèbre. Glas, koji se na čas prekinuo, nastavlja — uz pratnju glasbe — težko i sumorno:)

I. glas: »Bugare tužno vile ponoćnice.
Aveti idu i padaju nice
kraj mrtvoga kralja. U čelo ga ljube...«

(Glasba svršava temu á la marche funetre:)

II. glas: I tako je, pogibijom na Gvozdu, smrću zadnjega kralja hrvatove krvi iz starije naše narodne dinastije, koji je pao, s krunom na glavi, s ponosom u duši«, započeo golgotski put jednoga naroda — hrvatskog naroda. Išao je taj put od patnje do patnje, od žrtve do žrtve, strminom, trnjem i kamenjem, a svaka njegova stopa bijaše orošena krvlju...
Svrstala se duga povorka patnika. Mnogo ih je bilo. Pred svima — mučenički lik Petra Svačića. A oni za njim, šutljivi, pognuti izpačeni, »s težkim križem ciele jedne nacije«, koracaju muklim, umornim koracima.
I kralj je jedan bio medju njima: Stjepan Tomašević iz mladje narodne dinastije. Pade on, a s njime — »šaptom Bosna pade«... More ognja i krvi preli se preko nje i zapljusnu svojim valovima »ostatke ostataka slavnoga nekoć kraljevstva hrvatskoga.« Sva se Hrvatska sjedini u boli i trpljenju...
Povorka krenu dalje. Vjekovi su se u njoj izmiešali i svi staleži bez razlike. Pred žrtvom svi su jednaki, jer umiru za isto :za Domovinu. Eno do kralja stupa seljak, kmet. Znali su ga izpod lipe stare: »Njemu ko munja žarile se oči, božanstvom njegov plamtio je gled...« Pozvao ih je, svoju seljačku braću, da se dignu protiv tudjinaca — tlačitelja, a »za stare pravice.« To je bio njegov grieh. Ali oni ,koji su imali vlast u rukama, nisu razumjeli njegova poslanja. Razbili su njegovu vojsku, uhvatili ga i osudili na smrt:

I. glas: »Narode, čuj! Evo stoji Matija Gubec, stubički kmet, razbojnik, zlotvor, palikuća, kojeg se je zlotvorna ruka digla na Božje i ljudsko pravo ,na kralja i zemaljsku gospodu... Matija Gubec, kojeg se opaka robska duša drznu igrati se kralja, nek primi kraljevsku čast, nek bude vjenčan razbieljenom krunom na razbieljenom stolu i razsječen na četvero.«

II. glas: I onda su pristupili da izvrše osudu...

I. glas: »... krvnik spopade Gubca i poče derati s njega odielo. Silom ga pritisnuše na stolac od razbieljena gvoždja. Obrazi mu porumenješe, zadrhta. I pristupi krvnik s razbieljenim klieštima, te ga stade štipati za ruke, za noge, u razgaljena prsa. Svakim uštipom zinu krvava rana, zadrhta tielo, na čelo navre gust znoj, a iz grudi izvinu se mukao jauk. Napokon dignu krvnik klieštima iz vatre krunu od usijana gvoždja.
— Na ti, kralju, krunu! — kriknu i spusti žarko gvoždje na Gubčevu glavu. Koža mu prsnu, krv briznu, biele ustnice zadrhtaše, smrtna bljedoća osu mu lice...«

II. glas: Pao je i on ,izgorio je kao žrtva paljenica na oltaru Domovine. Poginuo je za stare pravice ,za slobodu hrvatskog sela... Ali zla sudbina, koja se nadvila nad Hrvatskom poput crnih ledenih oblaka, nije se još zadovoljila. Ona je tražila nove žrtve, uviek nove i sve više njih. Nalazila ih je iz dana u dan, iz godine u godinu, iz stoljeća u stoljeće.
Našla je i opet dvie dragocjene, svietle žrtve iz nepregledne povorke hrvatskih patnika — i uzela ih je. Uzela je **Petra Zrinskog** i **Frana Krstu Frankopana.**

I. glas: »... krv Zrinskih teče svake godine, veže stoljeća

poput zlatne mreže, steže u jedno raztrganu domovinu... **Šubići — Zrinski**... koliko krvi!... Tko brani sva hrvatska prava, mora poginuti: jedan pred Sigetom, drugi u šumi kraj Varaždina, treći u Bečkom Novom Mjestu...«

»Sve su oči uprte u Zrinskoga... Iz dubokih očiju proviruje mu neka svietla, nadzemaljska snaga...«

»Svud grobni muk... Srdca ne kucaju: krvnik podigne svoj veliki mač, silno zamahne ,mač sievne, zazuji i zahvati Zrinskoga niže zatiljka po jakoj kosti. Petar pane na ruke, odmah se pridigne na

koljena, a krvnik, sav smeten ,naglo zamahne, ali i po drugi put udari krivo, zasieče tek do pol vrata. Zrinski se sruši na prsa, protegne se, krv poprska crno sukno, zapuši se na suncu... Zrinski se trza na onom suknu, pridiže se, glava mu visi ;njiše se na sve strane, krv šiklja iz grozne rane... Krvnik napokon odreže, odpili krvavu glavu...

Ne prodje ni četvrt sata... Na trg dovedu kneza Frana sve onako kao i Petra...

Ljudi su gledali, kako se vrat mladoga kneza bieli na suncu... Krvnik se razkorači iza kneza, malo postrance, digne objeručke mač, visoko nad svoje desno rame, silno zamahne, mač sievne, zazuji, zasieče se u rame, u kost.

— Isuse, Marijo! jaukne knez, od grozne boli skoči na noge, oslobodi se mača, posrne na prsa ,a već je krv oblila pleća ,rame, vrat...

Krvnik zamahne po drugi put,... mač se zakrene malko, jače sievne, pade iznad zatiljka po glavi i razmrska kost. Knez je tresnuo prsima o daske, trza se u krvi, hvata se za glavu, za ranu... Krvnik razjaren, mahnit, omjeri oštro, zamahne po treći put: glava odleti, muklo udari o daske, odbije se malko, prevali se sa stratišta na ploče i okrene se jedanput do crnog sukna,... do Petrova ramena... Truplo se zavaljalo samo groznim trzajima na rub stratišta, omastilo se svojom krvi i još je jednom pridiglo ruke i zgrčilo noge, pa se proteglo. Iz njega je tekla topla krv...: tanka maglica vijala se okolo vrata na sunčanom sjaju i gubila se u vis.«

II. glas: Proticale su godine, duge i mračne, a povorka mučenika niti se smanjila, niti je stala. Prolazila je, u samrtničkom ritmu svojih težkih koraka, cielom **Hrvatskom s kraja na kraj** — i odasvud su joj se **pridruživali. Izgledalo je** ,da nikada **ne će nestati, nikada stati**...

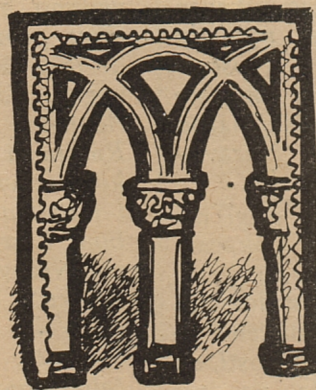
A zla kob Hrvatske brala je mrtvo cvieće svojih žrtava, koje je u toj krvlju natopljenoj zemlji tako obilno cvalo. Odkidala je i lomila živote, sve jedan po jedan, stotine i tisuće njih. No bili su to životi — za život Hrvatske...

Za tu je zavjetnu misao položio svoj život i nedužni sanjar, divni revolucionarac **Eugen Kvaternik**. Nestao je naglo i tiho, kao san o slobodi, što ga nije dospio ni dosanjati... Pjesnik mu je postavio na grob »Epitaf bez trofeja«:

I. glas: »Tu leži Div,
naš stid i sram,
što bješe kriv,
jer bješe sam.
— — — — — —
U jarku trune, poput crkle strvi —
on, što nekim bješe Eugen Prvi,
Kraljevina i Sloboda naša...«

II. glas: Ali ne, nije dugo ostao sam! Odkad je u Sabornici zagrmjela magična rieč Staroga, Hrvatska se prenula iz smrtonosnog driema: stadoše odasvud nicati revolucionari. Prošlo je odonda tek nekoliko desetljeća, a njih je odjednom bilo mnogo, mnogo... Hranilović, Soldin, Rosić, Gabaj, Begović, Oreb, Javor, sibinjske žrtve, senjske žrtve... kako da ih se sve nabroji? Buntovnici. Stjegonoše kroz krvavo razbojište, na kojem se vodila ogorčena bitka za biti ili ne biti cieloga jednog naroda, lučonoše kroz mrak bolne stvarnosti hrvatskog robstva. Glasnici slobode, koja se nazrievala na obzorju poput bljeskanja iz daljine.

Prolaze kroz patnje i žrtve i s njima ,na istom trnovitom putu, prolazi Hrvatska. Sve se na njih obara :sve muke, što ih pakao može zamisliti, tam-

nice, vješala, strieljanje. Oni pate, posrću, umiru... Pate bez rieči, ali umiru uz poklik: »**Živjela slobodna Hrvatska!**«

To je njihova oporuka. To je bojni zov, koji se širi gorama i dolinama, prodire u srdca i duše i razdire tmaste oblačine zlog udesa, što se nadvio nad Hrvatskom.

Ona je razpeta, ali nije mrtva. Trza se u svojoj boli, guši u svojoj krvi, ali šuti. Svetački, mučenički šuti očiju uzdignutih k nebu i patnička, žrtvovana ali jaka — **čeka svoje Uzkrsnuće...**

MI MOŽEMO I TO

U početku naše borbe za nezavisnost, kad su skoro i najumniji (po njihovom mišljenju) sumnjali u uspjeh samoga rada kao takovog, mi smo se svrstali u borbene redove pod vodstvom Poglavnika, bez kolebanja s podpunim uvjerenjem u pobjedu pravde, jer smo uvidjeli u samom početku, da je na čelu pokreta stajao čovjek, koji je znao, što hoće, čovjek, koji je mjesto tamburice postavio za načelo borbe pušku, samokres i bombu, a mjesto autonomije i tome sličnog postavio Nezavisnu Državu Hrvatsku.

Razvojem dogadjaja pokazalo se zbilja, da je to načelo jedino bilo izpravno. Taj put tražio je mnogo žrtava i truda, ali smo si stavili za zadaću »izdržati i pobiediti« i s tim uvjerenjem i s tom vjerom nastavili smo borbom — trnovitim putem, koji je pokazao svoje posljedke, pobjedu nad neprijateljem i ostvarenjem onoga, za čim smo mi, a i cieli hrvatski narod vjekovima težili: Nezavisnu Državu Hrvatsku.

Mi smo kroz dugi niz godina u tudjini pokazali, da smo mogli izdržati i najteže napore, mi to dokazujemo i danas, a mi ćemo to pokazati i u budućnosti, da smo mi ustaše na sve spremni i da ćemo svaku nam dobačenu rukavicu spremno prihvatiti pa ona dolazila od takozvanih »Titovih« partizana ili od ruskog medvjeda, koji bi htio sa svojom krvavom boljševičkom šapom pogaziti sveto hrvatsko tlo.

Mi vrlo dobro znamo, da će borba biti težka i krvava, ali isto tako dobro znamo, da će pobjeda biti na našoj strani, jer u nama vrije stara hrvatska junačka ustaška krv, pobiediti ćemo zato, jer znamo, da se borimo za sveta prava hrvatskog naroda, za njegovu slobodu i za samostalnu državu Hrvatsku, za koju ne ćemo žaliti svoje, a ni neprijateljske krvi.

Težke i velike žrtve pale su već u borbi protiv podmuklog i razbojničkog neprijatelja.

Ustaše, stari borci, naše je staro geslo i pravo, tudjina iz naše domovine iztjerati, pa nema sredstva, koje ne bi bilo za to dovoljno sveto i pravedno. Sve pale žrtve moraju biti osvećene! Njihova krv vapi za osvetom, ona traži da neprijatelj bude satrt u prah!

Zato u borbu sa svim sredstvima, jer sada je za to vrieme. Sliepe, zavedene, neodlučne i malodušne povedimo, a onima, koji nas mrze, pružimo ruku, ne radi toga što ih se bojimo, nego po diktatu naše ukorienjene velikodušnosti. Radimo i borimo se! Ne s kolebanjem, nego uztrajno i fanatično. S našom borbom i krvlju osigurat ćemo Nezavisnu Državu Hrvatsku.

Neka naši neprijatelji zapamte, da su ustaše na čelu sa svojim Poglavnikom sve izdržali, da mogu izdržati i ove udarce i da ćemo Nezavisnu Državu Hrvatsku čuvati i našu narodnu slobodu braniti, jer mi to hoćemo, mi možemo i to.

Bojnik MIHALJEVIĆ

MEVLUD U ZAGREBU

Povodom Mevludske svečanosti, u franjevačkoj dvorani na Kaptolu održana je svečana mevludska akademija za pripadnike P. T. S-a i inih oružanih snaga.

Svečanost je započela koračnicom, koju je izvela glasba P. T. S-a pod ravnanjem zastavnika Ćirila Ernoića. Zatim je održao uvodnu rieč dušobrižnik bojnik Ismet Žunić. Poslije njega je krasnoslovio stražnik Andres: »Lejlei-Mevlud« od Musa Ćazim Ćatića, nakon čega je opet govorio bojnik Žunić o Muhamedu otcu islama iztaknuvši veličinu Muhamedova djela i njegov nesebičan rad. Žunićev govor je saslušan osobitom pažnjom i popraćen burnim pljeskanjem.

Dopukovnik g. dr. Dragutin Kamber održao je predavanje, u kojem je iztakao patriotski značaj kršćanstva i islama. Zato je hrvatski narod obiju vjera, dakle katolici i muslimani, patriotski odgojen i nastrojen, pa će, ujedinjen, braniti svoja prava i svoju slobodu svim raspoloživim snagama i protiv sviju neprijatelja.

Ovo predavanje je takodjer pozdravljeno burnim odobravanjem.

U zabavnom dielu ove svečanosti vrlo je liepo pjevao ustaški poručnik Ante Pelić dvie Sevdalinke. Zatim je glasba P. T. S-a odsvirala orientalni napjev: »Vanda«. Jurišnici P. T. S-a izveli su opernu sliku: »U Stambulu na Bosporu«, te dvie slike iz bosanskog života s igranjem kola.

Zatim je u Poglavnikovoj džamiji na Trgu Kulina bana istim povodom održan Mevlud za pripadnike oružanih snaga uz sudjelovanje gradjanstva.

Ova svečanost je započela iza akšamske molitve učenjem jednog odlomka iz Kur-ana (Ašere), koje je proučio muezin zagrebačke džamije Hamdija Unkić. Zatim je održao predavanje vojni muftija bojnik Mustafa Mehić o blagotvornom djelovanju islama na sve narode, u sredini kojih se je proširio.

Poslije Mehićeva predavanja proučen je Bašagićev Mevlud. Učili su ga djaci-vojnici pripadnici P. T. S-a, Ustaške Vojnice i domobranstva.

IMENOVANJE

Odredbom Poglavnika imenovan je prof. Stanko Vitković, naš stalni suradnik pročelnikom odjela za tisak i slikopis Glavnog ravnateljstva za promičbu.

PLIEN U PAPUKU

Naše podhvatne snage u djelatnostima u Papuku uz ostalo zarobili su i 250 tona pšenice, 1000 govedskih koža, 300 mina, 5 teretnih samovoza, dojavne opreme, 2 pekarne i jednu tiskaru.

Sveukupan plien je medjutim daleko veći, a takodjer su i partizanski gubitci u ljudstvu ogromni. Svakako najveći za vrieme svih djelatnosti do sada na ovom području.

POSTRADALI U PODRAVINI

Ministarstvo skrbi za postradale krajeve doznačilo je kotarskoj oblasti u Koprivnici 500.000 Kuna, da se podieli onima, kojima su odmetnici zapalili kuće. Nadalje je ministarstvo skrbi poslalo kotarskoj oblasti veću količinu obuće i odjeće za najpotrebnije. Za izbjeglice poslana je i stanovita količina pšenice. Novac, obuća, odjeća i pšenica podielit će se putem seoskih občina pod nadzorom občinskih načelnika i bilježnika.

HRVATSKO PRIMORJE

Na Sušaku je održana jedna žalobna svečanost, koja je u isti mah bila veličanstvena manifestacija hrvatske misli. Ovih dana su naši vjekovni neprijatelji napali dva hrvatska mornara te jednog ubili, a drugoga težko ranili. To je izazvalo silno ogorčenje hrvatske javnosti na Rieci-Sušaku. U četvrtak, dne 22. veljače, održan je veličanstveni ukop ubijenog mornara Marka Fabac,

Sušak i Trsat bili su u crnim i hrvatskim zastavama. Ukopu su prisustvovale hrvatske oružane snage i vod njemačke vojske. U povorci je nošeno množtvo vienaca. Zapaženi su vienci Istre, Rieke, Opatije i podhumske sirotčadi. Na ukopu je govorio dr. Krpan. Poginulom mornaru priredjeno je spomen-slovo na sušačkoj razglasnoj postaji.

Radi uzbudjenosti naroda poduzete su posebne mjere za održanje reda i sigurnosti.

NAPADAJI NA CRKVU

Beogradski krugoval je najoštrijim izrazima napao zagrebačkog nadbiskupa preuzv. g. dra A. Stepinca, jer da pomaže neprijatelje partizana i da se time sam svrstao u red »ratnih zločinaca«.

Beogradske novine, kako javlja komunistička novinska krugovalna služba TAN-JUG, objavljuju napadaj na sarajevskog nadbiskupa preuzv. g. dra Ivana Šarića okrivljujući ga kao neprijatelja partizana.

GODINU DANA USTAŠKE SATI

Pred domom Ustaške mladeži u Karlovcu podieljena su na svečan način osamnaestorici pripadnika Ustaške posadne sati visoka odlikovanja Poglavnika Ante Pavelića za zasluge i hrabrost pokazanu pred neprijateljem. Svečanoj predaji odlikovanja prisustvovao je ustaški pukovnik general Tomislav Rolf i ostali predstavnici oblasti. Nakon što je ustaški pukovnik general Tomislav Rolf predao osamnaestorici častnika, dočastnika i vojničara odlikovanja i čestitao odlikovanima, održao je prisutnima kraći govor. U ime postrojbe zahvalio mu se zamjenik zapovjednika, koji je naglasio da će ustaše posadne sati i nadalje vršiti svoju dužnost na obrani našega grada, te čuvanju mira i reda u njemu.

Prigodom proslave godišnjice osnutka ustaške posadne sati grada Karlovca i predaje visokih odlikovanja njenim hrabrim pripadnicima, održana je u velikoj dvorani »Hrvatskog doma« svečana akademija, kojoj su prisustvovali ustaški pukovnik general Tomislav Rolf, te dalje stožernik Stipe Ilić, zamjenik velikog župana Ivo Zdunić, gradonačelnik Ivo Hauptfeld, upravitelj redarstva i t. d.

Priredba je započela izvedbom predigre »Figarovog pira«, koju je izvela posadna glasba pod vodstvom nadporučnika Josipa Kuletina. Nakon toga je glasba izvela karišik »Hrvatske pjesme« od B. Leopolda. Uvodnu rieč održao je stožernik i zapovjednik Ustaške posadne sati Stipe Ilić, koji je prikazao djelatnost i rad Ustaške posadne sati kroz minulu godinu. Njegove rieči primljene su oduševljenjem uz glasne povike Poglavniku i Nezavisnoj Državi Hrvatskoj.

Nakon toga je jurišnik Celin Kružić krasnoslovio pjesmu »More«, a gdjica Augustina Kiš uz pratnju vodnika Jagušte odpjevala nekoliko napjeva iz poznatih opera i opereta.

Uspješno prikazana živa slika »Liepa naša domovina«, u kojoj su gradjani i gradjanke Karlovca, te pripadnici Ustaške posadne sati na simboličan način prikazali rad i borbu hrvatskog naroda uz krasnoslovljenje »Liepe naše«, pobudila je obzirom na izvrstnu režiju veliko zanimanje.

U drugom dielu razporeda izvele su pripadnice Ustaške mladeži veselu igru »Ljetnikovac na moru«, te je time bila završena ova veoma uspješna priredba.

PRIREDBE ZA BORCE

Sarajevski roj Prosvjetničke bojne obilazeći borce na postavima održao je i u Zavidovićima dvie liepe priredbe. Obje su priredbe održane u prepunoj velikoj dvorani Hrvatskog katoličkog doma. Jedna je priredba bila za hrvatske i savezničke borce, a druga za gradjanstvo. Izvedeno je nekoliko šaljivih prizora, zatim pjevanje naših liepih narodnih pjesama i sviranje tamburaškog orkestra. Sve su točke bile na umjetničkoj visini, pa su se mnoge na zahtjev oduševljenog množtva morale ponoviti. Na ovim je priredbama sabrana liepa svota novaca u korist ustaško-domobranske knjižnice.

PJESMA MAJKE SINU

Evo majko pozdravlja te sine
Sad nas diele velike daljine
Srdce moje obuzela sjeta
Borba težka al sloboda sveta.

Zbog tebe sam tužna i žalostna
Al sam ipak gorda i ponosna
Jer da nije boraca Ustaša
Crna bila sloboda bi naša.

Stoga jesi moj ponos i dika
Što si vojnik Ante Poglavnika
Koji lance dušmanske pokida
I krvave rane nam izvida.

U obične dane i od svetka
Mislim što su pisma tako riedka
No kod nas su ceste poorane
Strašne slike svugdje su stvorene

Samovozi više ne postoje
Zapaljeni po cestama stoje
A znaš isto da su već od lani
Zapalili poštu partizani.

Nose zviezdu kapu sa tri roga
Kažu da se bore protiv Boga
Da je vjera stvar glupa i luda
Da se bore protiv tih zabluda.

Čudni red su uveli pravicu
Odnieli mi koku i kravicu
I hambare ostaviše prazne
Kažu to su prve blage kazne.

Odnesoše iz bačava vino
Da borcima treba što je fino
Rekoše mi da ti moram javit
Da Hrvatsku moraš zaboravit

Moraš znati ćirilicom pisat
Svojim duhom da ne smiješ disat
Stigle su nas kušnje i nevolje
Zapušten je vinograd i polje.

Ima mnogo već u selu glada
Al nas nije ostavila nada
Tko za pravdu i istinu strada
Doživjet će uspjeh i pobjedu.

Trud poštenih znoj i žrtve vriedu.
Kad je krvnik Aleksandar vlada
Iz krvavog crnog Beograda
Nismo mu se mi dali ugušit
Hrvatsku nam neće nitko srušit.

Sad imamo mudra kormilara
Što prepreke ruši i obara
Umna glava i čvrstih je ruku
Brod naš spasu dovest će u luku.

Tad će biti sretno i veselo
Seljak radnik gradjanin i selo
Boriti se za Hrvatsku treba
Nek nas prati, čuva Bog sa neba.

I sve borce hrabre dobrovoljce
Koji sliede našeg Poglavnika
Hrvatska će bit sretna i velika.

S. SAŠILO
dorojnik U. V.

SUFFLAYEVA HRVATSKA I HRVATSTVO

Nije dr. Milan Šufflay samo zato hrvatski heroj ,što je bio u 52. godini svoga života 19. veljače 1931. g. podlo ubijen u zagrebačkoj Dalmatinskoj ulici od neprijatelja hrvatstva. Njegovo herojstvo mučeničke smrti nadmašuje kudikamo jače njegov težki intelektualni — u mnogo slučajeva anonimni — rad, kojim se je izdignuo do ideologa hrvatskog nacionaliteta, hrvatskog učenjaka-vidovnjaka i albanologa svjetskoga glasa. On je iztraživalac hrvatskih skrivenih sila. A njegov učenjački genij pokazao je Hrvatskoj jednom za uviek snagu i zapadnjačtvo i po kulturi i po geopolitičko-poviestnim činjenicama. Jasnije nego li ijedan drugi povjestničar Šufflay je naučno prikazao težak položaj Hrvatske i njezino »bogonosiačtvo«. K tomu je izrazio značajke hrvatske nacije jače od bilo kojeg psihologa, antropologa ili historiozofa. Srbski povjestničar St. Stanojević je za njega rekao, da je posjedovao »bogatu riznicu solidnog znanja, sjajnu erudiciju, fini i realni osjećaj prošlosti i odličnu metodu« naučnog rada. Svoje znanstvene radove i publikacije često je pisao u raznim novinama, revijama, a pisao je i na hrvatskom i madjarskom, i njemačkom i englezkom i latinskom jeziku. Kada smo ovako u najkraćim crtama označili pojavu učenjaka Šufflaya, potrebno je uočiti, što je on pisao o Hrvatskoj, zemlji hrvatskog naroda, i o njenom »poslanju«: »Hrvati došli su u stari Ilirik, na pogranično tlo par excellence, gdje su prije i poslije graničile vlasti kulture i religije. (Najjasnije je ovu značajku Ilirika uočio i englezki povjestničar Freeman.) Već prije njihova dolazka, baš posred Ilirika, puklo je bilo — politički i kulturno — na dvoje rimsko carstvo. Unifikacija Sredozemlja bila je u naponu rimske snage tek prividna. Iztok i Zapad bujno su živjeli pod tananom koricom i, konačno, od jednoga stvorili dva carstva. Hrvati naišli su na goleme ruševine zapadnog rimskog carstva, ali i na svježe žarenje papinskog Rima, kojemu podlieže čitav Iztočni Jadran od Istre do Drača.« (»Hrvati u sredovječnom svjetskom viru.«) Kada Šufflay govori o važnosti hrvatskog zemljišta i o Hrvatima kao »bogonoscima« ideje čovječnosti i »graničarstva« na Balkanu, onda on to kristalizira svojom tipičnom dinamikom: »Imajući iza ledja geopolitičku silu Podunavlja legli su Hrvati na Jadran, koji je bio sredozemlje u malom, kulturna jedinica... Politička poviest sredovječne hrvatske kraljevine zapravo nije drugo već odsjev velike borbe izmedju sredozemnog iztoka i zapada, Bizanta i Rima. Zapad je na hrvatskom tlu absolutno nadmoćan i sva zapadnjačka premoć ostaje karakteristikom hrvatske nacije kroz sva poznija vremena. Hrvati ostaju na zapadnom rubu ponora, koji dieli dva svieta na Balkanu i koji se ni na koji način ne dade prikriti travom i mahovinom... Uz suradnju komponente (— hrvatskih —) »bogonasaca« ta se sviest u današnjim danima kristalizira u mučeničku borbu za načela čovječnosti.« To je vjekovna zadaća Hrvatske i poslanje hrvatstva ne samo u stoljetnim poviestnim virovima prošlosti nego i budućnosti. To je poslanje hrvatske nacije ne samo u odnosu prema Balkanu, nego i prema [illegible] te prema poplavama narodnih masa s Iztoka. U tomu je težina položaja Hrvatske, ali i njena nenadmašiva veličina. »Uslied svog geografskog položaja iztočna obala jadranska, pače, čitavi stari Ilirik odvajkada tvore granicu religija, jezika i vlasti. Rim, Bizant, Mleci, madjarska, turska i austrijska vlast izmjenjivale su se i doticale na tom tlu. Kultura i barbarstvo kroz stoljeća uporedo žive ovdje. Težak boj bile su katolička, pravoslavna i muhamedanska vjera. Ovaj izraziti pogranični značaj uzrokom je, te se jaki slavenski živalj na tom tlu nije nigda mogao ni etnički ustaliti, kamoli stvoriti veliku i jedinstvenu političku tvorbu.« (»O prodoru slavenskih ustanova«, Obzor, 1924., br. 30—31.) Govoreći o ekspanziji hrvatske jezgre Šufflay ovako piše: »Izbojci hrvatske jezgre sezali su po »slovinskoj zoni« daleko na jug i tu, u Crvenoj Hrvatskoj popa Dukljanina, sretali su se sa žarenjem srbskog centra... Još u vrieme doseljenja posve odkinuti odlomci Hrvata gube se čak u Prespanskom jezeru i u sjevernoj Grčkoj, gdje danas postoje tri mjesta »Charvation« i dva »Hvarica«.« (»Hrvati u sredovjekovnom viru.«) U vezi s tim zanimljivo je potaknuti pitanje: zašto se je Šufflay tako strastveno i duboko bavio iztraživanjem planinskih predjela, naseljenih Slavenima i Ilirima, od Bosanskih Donjih Krajeva do rieke Škumbe u Srednjoj Albaniji uviek iztičući sve niti, koje — danas na prvi pogled nevidljivo — vežu Hrvate za narode s tog područja i obrnuto? Evo kako komentira o tomu ponajbolji pisac Crne Gore S. M. Štedimlija u svom prikazu pod naslovom »Šufflay«: »Da bi se samo donekle naglasila važnost Šufflayeva interesa za jugoiztočne krajeve, do kojih je dopiralo hrvatsko ime, potrebno je spomenuti, da su na zapadu, sjeveru i sjeveruiztoku etnografske granice hrvatskog naroda manje više točno i jasno odredjene, ali prema jugoiztoku one su otvorene i tek rekonstrukcijom dalje prošlosti i sliedom dogadjaja kroz stoljeća može se odrediti kako se tamo granica pomicala, i pod pritiskom kakovih sila. Za sudbinu su hrvatskog naroda, u budućnosti, od neizmjerno velikog značenja izkustva s onim granicama njegova narodnog organizma, koji je na ovom balkanskom odsjeku bio poplavljen, i vjerski i nacionalno, od stranog elementa... Iz Šufflayeva izpitivanja proizlazi jasno, da su vrata nacionalnoj ekspanziji Hrvata otvorena samo u velikoj mjeri na ovu stranu, pravcem, kojim su se kretali i njihovi daleki predji, i to je veoma značajna pouka, koja se ne bi smjela nikada zaboraviti i zapostaviti.« Zato su Šufflaya, više nego domaća poviest, zanimale sile, koje su u prošlosti djelovale na Balkanskom poluotoku, odnosno točnije na Jadranskoj obali i u njenom dubljem zaledju. To je, istina, vrlo složen i težak problem, koji stoji u vezi sa svim poviestnim problemima zapadnog Balkana, i u tom problemu bi se moglo naći objašnjenje raznih pitanja iz poviesti susjednih naroda.

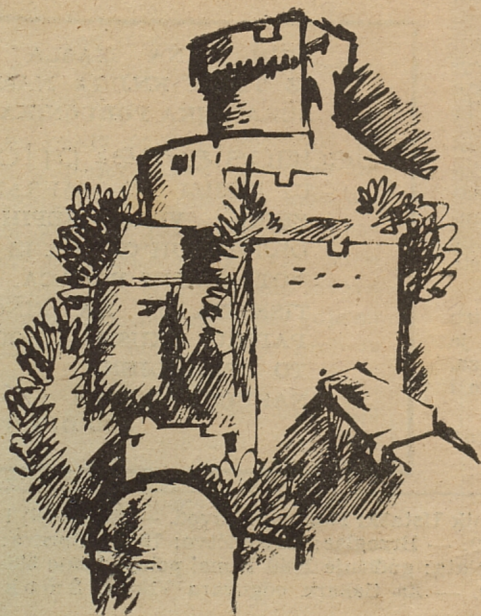
Već samim Šufflayevim stavom i kristaliziranjem problema Hrvatske načeto je i Šufflayevo »izklesavanje« hrvatske nacije, hrvatstva. Ponajprije moramo uočiti činjenicu, da je Šufflay najiskreniji ljubitelj istine. Kada je znanstveno oborio jednu listinu kralja Krešimira kao falzifikat, djaci su ga bojkotirali. U svom obranbenom govoru 1921. godine, kada je bio na obtuženičkoj klupi u bivšoj državi SHS, on se je dotaknuo i afere o listini kralja Krešimira rekavši: »oduzeo sam Hrvatima jedan falzifikat, ali hrvatska poviest nije zato postala manje slavna. Za tu mrtvu listinu kralja Krešimira dajem, eto, živi dokumenat, ovu obtužnicu, koja me tuži, da hoću uzkrisiti Tomislavovu državu.« — U poviesti Šufflay vidi neodoljivu latentnu, zapretanu narodnu snagu pa zato u svojim radovima često ponavlja: »Kao što ne može biti individualnog jastva (od »ja«)) bez pamćenja, tako nema narodne sviesti bez poviesti... Hoćemo li u nekoj narodnoj ćeliji — (kao višem kolektivu) — upoznati pokretne sile, medju kojima je najmoćniji »vis a tergo«, valja poznavati historiju toga naroda. Kao što ne može biti individualnog jastva bez pamćenja, tako nema ni narodne sviesti bez kolektivnog pamćenja, bez nacionalne historije. Zato... pozivanje na narodnu historiju nije nikakva... igrarija pojedinih učenjaka već kategorički imperativ narodnog »mistva« (od »mi«), narodne sviesti... Tko

danas hoće, da mu njegov narod bude svjež i snažan, taj ne smije, da razara narodno pamćenje... Time, samo time može ga učiniti plienom egoističkih susjeda.« Taj nacionalni ideolog Šufflay odredjuje hrvatstvu posebnu misiju, kad piše: »Mozak i najprosvjetljenijeg Hrvata mora iz etičkih motiva, viših nego što je to samo nacionalizam, slušati glas svoje hrvatske krvi. Jer na rubu kulture i barbarstva, ime hrvatsko, krv hrvatska ne znači samo naciju! Hrvatska krv tu znači civilizaciju. Hrvatstvo je tu sinonim za sve, što je liepo i dobro stvorio evropski Zapad.« (»Hrvatska u svjetlu svjetske historije i politike«, Zagreb 1928.) »Proti Stjepanovoj kruni, proti srbskom carskom dijademu, proti rimskom imperializmu ideja Tomislavove države ne smije biti mrtva. Nju mora kombinirati Radić (— koji je tada bio hrvatski vodja —) sa svojom čovječanskom republikom, ne će li da bude satrt hrvatski narod, danas najdivnija domovina čitavog planeta.« Jer Radić je »svoju seljačku republiku stavio na hrvatsku nacionalnu i državnu bazu, kad je prigrlio ideju Starčevićevu. Ta ideja pravaštva uloptala je hrvatsko seljačtvo u neslomivu falangu.« Iz toga se naslućuje Šufflayeva orientacija u političkoj stvarnosti, koji je bio daleko od bilo kakvog strančarstva. Za njega Hrvatska stranka prava (Starčevićeva stranka, odakle ideoložki potječe ustaški pokret) nije ni »skupina cvilidreta« ni »skup apostola. Ona nije jugoslavljanski jazavac, ni balkanski šišmiš. Ona ima samo jednu domovinu, Hrvatsku. Ona imade samo jednu politiku, čisto hrvatsku, čisto nacionalnu, čisto u skladu sa principima Velikog Zapada.« (»Obznana«, Hrv. pravo 2. I. 1925.)

Šufflayeva osuda državne tvorevine SHS je osuda svih zabluda o »jugoslavenstvu«, balkanskoj federaciji i sličnim imperialističkim porivima, a izražena je klasično jezgrovito riečima: »Na granici kultura i religija nije trebalo graditi jedinstvene države«, jer je »ponor dvaju svjetova, Iztoka i Zapada, stariji i od Hrvata i od Srba, na ovom tlu... Država SHS (— odnosno »Jugoslavija« —) imade u sebi izsječak iz sva tri područja Balkana. I u tom leži jedna od tajna, zašto se ta država ne da srediti. Jer od triju geopolitičkih područja ne da se obrazovati zdrava, centralistički uredjena država.« (Hrv. pravo 1924.) »U Dušanovu carstvu (— ili u tzv. »Jugoslaviji« —) Hrvatska stranka prava vidi balkanizaciju hrvatskog naroda... Pa da se i... stvore federacije (— na Balkanu —), to bi bila čisto balkanska kreacija. U njoj Hrvati izgubili bi ono, što je u njima najbolje po mnienju Stranke prava, i ono, što je u njima najbolje po mnienju Radićevu. Izgubili bi smisao za zapadnu civilizaciju i za čovječnost.«

Sve u svemu, da uočimo glavne značajke Šufflayevog hrvatstva i Hrvatske, poslužit ćemo se riečima ponajbolje hrvatskog iztraživača o Šufflayu prof. D. Žanka: »Zapadnjačka kulturnost, vjernost domovinskoj grudi, sviest »starih pravica«, »bogonosiačtvo«, čovječnost i nada sve »graničarstvo«... Hrvatski je nacionalizam nešto daleko više od nacionalizma bilo kojeg ne-pograničnog naroda«; on je »viši i čovječanstvu korisniji od integralnog jugoslavenstva«. (Hrv. Smotra, rujan-listopad 1936.) »Hrv. nacionalizam ne znači samo ljubav prema rodnoj grudi i hrvatskim domovima na njoj, on ne znači lokalni patriotizam već golemu službu čitavom bielom Zapadu. I zato je on absolutno pozitivan«, a ni u kojem slučaju zdrave politike i čovječnosti, da bi bio štetan. (»Hrvat« 1928.)

M. PETER

Trogodišnjica Ustaške Obrane
USTAŠKA POSAVINA

(Nastavak s 5. strane)

NEKOLIKO IZNENADJENJA

Čudno mi je bilo kad su rekli da se na ulazu u logor zaboravlja tko je i što je netko bio prije i dapače — da se prelazi preko same veličine kazne. Svi su jednaki ,izjednačeni. Ljudi koji su izgubili svako družtveno pravo — dobivaju neke vrsti novo družtveno — logorsko pravo.

*

Put do slobode jest jedino rad. O Božiću Poglavnikovom amnestijom pušteno ih je kućama oko 500!!

*

Radi se kako je spomenuto osam sati dnevno. U uredima pak i pisarnama zdruga vidio sam da se radilo u kasnu noć. Do 10 i 11 sati. Ovdje su radili Ustaše svoj redovni posao, koji se nije mogao po danu dovršiti, jer je premalo vremena.

*

Doživjeli su i bombardiranje. Kao za prkos svakoj neprijateljskoj promičbi bombe su pale ravno na zatočeničke nastanbe. Bilo je štete i — stradalih. Mrtvih i ranjenih. Baš zatočenici.

*

Obišli smo u samom mjestu i bolnicu. Dakako — ustaška bolnica. Sama ustanova i provedba zadivljuju. Sve što je učinjeno, učinjeno je bez ičije pomoći. Danas ovdje radi liepa, moderna bolnica. Svi mogući odjeli. Laboratorij je smješten u sobi koja je prije nekoliko godina bila — staja!

Grade se nova odjeljenja —medju liečnicima vidimo i — zatočenike — a jednako i medju bolesnicima. Posvećuje im se jednaka pažnja i briga kao i našim borcima.

*

U stolarskoj radionici dulje smo zastali — kod jednog radnika.

Izradio je liepu drvenu škatulju — umjetnički ju ukrašavao — intarzijom.

*

Na ovom putu naišli smo na popaljen most na Trebežu. U logoru pak naišli smo gdje ti isti njihovi možda najbliži suborci i suradnici režu daske upravo za — taj most!

*

U najvažnijem dielu logora — strojarnici glavni je nadzornik jedan ustaški častnik — pravoslavac. Brat mu je kao ustaški častnik poginuo negdje u borbama.

Ustaše su već od 1941. god.

VELIKO IZNENADJENJE

Znam tko dolazi u logor i zašto se dolazi. Susreo sam »minere«, neke koji su valjda nekad bili ravnatelji, upravitelji, direktori, šefovi. Jedni su palili ugljen, iztovarivali i vozili klade, — svatko nešto koristno i pametno.

Znam da su većina ovdje jer su previše voljeli crvenu boju. Pretežno. Pristajanje uz crvenu boju povlači za sobom i odredjeni stav, mišljenje i ideologiju. Dakle — komunistička. Jednakost! Jednakost u dobrima, socializacija svega. Podjela dobara. Uobće preziranje i uklanjanje prekidanje — »privatnog vlastničtva« — jer je to po njihovoj previsokoj nauci — kradja.

I zato strašno me je iznenadilo kad sam vidio ovdje da je upravo kod tih junaka u logoru sada strašno razvijen smisao za — privatno vlastničtvo!

Vidio sam čovjeka s tri pokrivača i — izgleda da je zaboravio sve svoje ranije nazore iz »drugarskog« života. Nije se jednostavno čovjek mogao sjetiti da bi bilo posve socialno i pravedno da jedan pokrivač dadne drugu do sebe, koji imade samo jedan, jer tada bi svaki imao po — dva pokrivača.

ZAGLAVAK

Sigurno imade još mnogo stvari koje su u logoru zanimljive i što bi vriedilo reći. Neka je dosta ovo. Onima kojima to nije jasno, nije dovoljno, odnosno, koji još uviek ne mogu vjerovati preostaje još jedan jedini način da dodju u posjed prave istine — (svojim pak vječnim prigovaranjem, sumnjanjem i ostalim sličnim što iz toga proizlazi zaraditi će) kakav dulji — a ne jednodnevni posjet ovom mjestu.

Medjutim evandjeoska je rieč — blago onima koji vjeruju . . .

Stric Miško PRIPOVIDA...

Dičice moja, sinovci moji lipi, bijo je u nas niki Markica, veliki siromašak, ali poštenjačina i neslomiva Rvatina. Obasula čovika dičica, ubijale ga zle godine, a da bude još gore i najgore, napala jadnog Markicu bolest i bivalo mu iz godine u godinu, sušijo se čovik i sušijo ko grana u gori zelenoj i na kraju ga nije bilo nego šaka kostiju kožom prisvučeni.

Kako naš narod veli na siromaka čovjeka i miš nogu diže pa eto i na jadnog Markicu se svaki jad diza i na nj udara, a najviše mu jada zadavali velikosrbski djandari. Za svaku besidu, koju bi reka protiv Srbije i njezina nasilja, a Markica nije ima dlake na jeziku, dolazili po nj, gonali ga, izpitivali i duša im raja ne vidila, znali su nanj i ruku spustit, udarati ga, ali Markica se nije tijo pokorit, već je iz dana u dan biva žešći, oštriji. Znali su mu se pritit da će ga njegov jezik posić, da će glavu izgubit, a on im je zna reć: Morete mi glavu skinit, ubit me, ali ovo što je u meni i u meni sličnim, ne ćete i ne morete ubit, to će, kadli-tadli, vami vratom zavrnut.

Pa i oni na občini ga nisu tili pustiti na miru, oni ga tili kupit za vriću kukuruza. Znali su dobro, da Markica i njegova dičica ritko kad imaju štogod žitna na simiji, pa računajuć da glad nema očiju i da će Markica kad ugleda prid sobom vriću onog žutaca ko zlata, pokleknut i upisat se u njihove, kako je Markica zna reć, radikalske knjige.

I eto baš uoči oni Jevtićevi izbora trijesipete, dodje po Markicu obćinski pandur Jakiša Praljak, s nalogom od gospodina »opštinskog načelnika« da Markica mora s ti stopa u »opštinu«.

— A šta oćete od mene? pita Markica Jakišu.

— Ne znam, vidit ćeš, odgovara pandur.

Čim je Markica prikoračio prag »opštinske kancelarije« podviknujo je načelniku: — Šta je, radikalčino, šta oćeš od mene?

— Pomanje, pomanje, Markicaaa!

— Nema tu ništa pomanje, gospodine radikalski načelniče, nisam ja tvoje pseto, da me gonaš i povlačiš kud se tebi hoće.

— Mogu te ja svisit i obisit, ako oću, ali nisam ja, bolan Markica, taki, ne želim ja tebi zla, već dobro ja tebi oću.

— Šta, ti meni želio, tebi Bog da, tebi i ovim tvojim oko tebe.

— Eto vidiš, kukavče mal ne bio, ti sam sebi zlo oćeš, čovik ti oće pomoć tebi i tvojoj obitelji, a ti, brate, orogatio i ne daš k sebi. Pa kako ti onda more čovik pomoći?

— A šta ćete vi meni pomoći, ne tribam ja ničije pomoći, meni je i ovako dobro, bolje nego vami, barem mi je čista savist. Ajde, ajde, gospodo, nije meni do mudrovanja, nemam ja volje, ni vrimena da se s vami natežem, recite vi meni rad šta ste me zvali?

I gospodin načelnik namigne panduru Jakiši, a Jakiša skokne do vriće, koja je stala u čoši, puna punceta žutog kukuruza, otvori je, zagrabi punu pregršt kukuruza i donese Markici pod oči.

— Šta je to, Markica, vidiš li ti to? pita ga načelnik.

— Vidim, vidim, kukuruz i Markići se zacaklile oči, gledajuć u tu lipotu Božiju.

— A šta bi ti učinijo, da je to sad tvoje?

— Šta bi učinijo? Zametnujo se vrićom, pa kući.

— E, onda se lipo zametni, pa nosi.

— Kako? Kako?

— Zametni se, velim i nosi.

— A ko mi to daje? I kako se to plaća?

— Dajemo ti mi i bezplatno, ne tribaš ništa već evo ovdje u ovoj knjizi pritisnut prstom, smijucka se bilježnik.

— A to vi oćete, lupeži radikalski, oćete mi dušu kupit za vriću kukuruza. Mislili ste, ako sam gladan, da sam na prodaju. Smradovi jedni. Oštro pljune na nji Markica i priko vrata... Sutra ujutro je prvi pristupijo na glasanje i glasa za Rvacku... Na večer ga je oblila krv i pa je na postelju, s koje se više nije ni diga.

Kad su Markičini susidi vidili, da se njihov Markica s dušom dili, došli su svi da se s njim oproste.

Po starom običaju upita ga did Ićina: »Markica brate, jeli ti ža umriti?« a Markica se osmine: »Nije, dide Ićina, nije meni ža umrit, jer ko se je rodio mora i mrit, samo mi je ža što ne znam šta će bit s našom Rvatskom.« To reče i dušom se razdili.

E moj Markica, junače moj, ne reće ti da ti je ža mrit, jer ne znaš šta će bit od tvoje siročadi, nego šta će bit od Rvacke.

A evo moj Markica, ona je postala država, nezavisna država Rvacka, svoja i slobodna. Proživljuje li težke dane, proživljuje, digli se naši stari dušmani na nas, ali nema stra, ne će im poć za rukom da nam naškode, jer je naša mladost zgrabila oružje u ruke pa neda. I tvoja dica su pod puškom, nisu osramotili svog ćaća. Zato spavaj mirno, junače naš, Markica.

»Ustaša«, vjestnik hrvatskog ustaškog oslobodilačkog pokreta. — Izdavač i vlastnik Ustaški Nakladni Zavod. — Ravnatelj i glavni urednik poglavni pobočnik Mijo Bzik. Uredničtvo i uprava: Berislavićeva ulica 10. — Brzoglas: Uredničtvo: 79-00, Uprava: 64-06. — Čekovni račun br. 49.456. — Izlazi tjedno. — Pojedini broj stoji 20 Kuna. — Predplata: godišnje 1040 Kuna, polugodišnje 520 Kuna, tromjesečno 260 Kuna. — Tisak Tiskare Ustaškog pokreta, Berislavićeva ulica 10. — Za tiskaru odgovara Viktor Smokvina, Zagreb, Medovićeva ulica 2.

1945

Jasenovac

